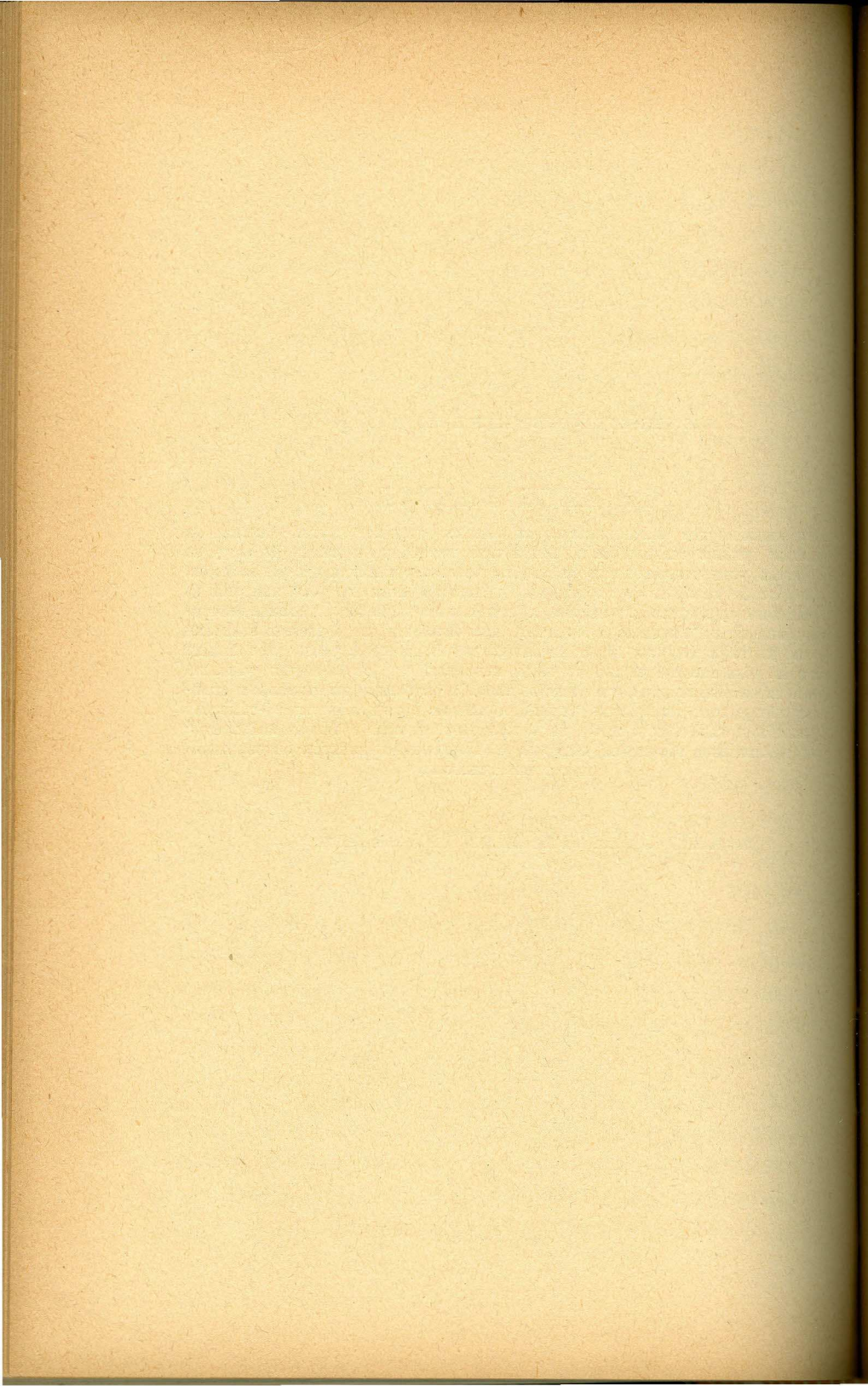

E BESZÉD BEFEJEZTE UTÁN

Dr. KLUG NÁNDOR,

ORVOS-SEBÉSZDOCTOR, SZÜLÉSZMESTER, AZ ÉLETTAN NYILVÁNOS RENDES TANÁRA, AZ ÉLETTANI INTÉZET IGAZGATÓJA, A KOLOZSVÁRI TUDOMÁNY-EGYETEMEN AZ ÉLET- ÉS SZÖVETTAN VOLT NYILVÁNOS RENDES TANÁRA ÉS ORVOSI KARÁNAK KÉT-ÉVI JEGYZŐJE, HÁROM IZBEN DÉKÁNJA ÉS PRODÉKÁNJA, UGYANAZON EGYETEM VOLT REKTORA ÉS PROREKTORA, A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA RENDES, ÉS AZ „AKADEMIA MEDICO-FISICA FIORENTINA“ LEVELEZŐ, A BUDAPESTI KIR. ORVOS-EGYLET, A LIPCSEI ÉLETTANI, A KIR. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT RENDES ÉS AZ UTÓBBI TÁRSULAT, VALAMINT AZ ORSZ. KÖZEGÉSZSÉGÜGYI EGYLET ÉS A BUDAPESTI KIR. ORVOS-EGYLET VÁLASZTMÁNYI, AZ ERDÉLYI MUZEUMEGYLET RENDES TAGJA S ORVOSTERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZTÁLYÁNAK VOLT TITKÁRA ÉS ELNÖKE, A MAGYAR ORVOSI KÖNYVKIADÓ-TÁRSULAT IGAZGATÓSÁGI TANÁCSÁNAK TAGJA ÉS A BUDAPESTI EGYETEMI ORVOSTANHALLGATÓK SEGÉLYEGYLETÉNEK DÍSZTAGJA, EZEN KIR. MAGY. TUDOMÁNY-EGYETEM ORVOSI KARÁNAK EZIDEI DÉKÁNJA,

A KARI JELENTÉSEKET OLVASTA FEL.

I. A hittudományi kar jelentése.

Nagyságos Rektor Úr!

A jelen tanévre kitűzve volt pályatételekre beérkezett és Nagyságod részéről 1892/1898/99. sz. a. karunkhoz áttett pályamunkákról a hittudományi kar jelentését a következőleg vagyok bátor előadni:

I. A Pasquich-alapból 80 frttal jutalmazandó eme tételre: „Breviter enumeratis refutatisque variis recentioribus hypothesibus, quae eatenus contrariantur, solidis rationum momentis ostendatur a Cantico Canticorum omnem prorsus historico-literalem sensum alienum esse, ideoque nec typicam sufficere nec undique probari posse interpretationem“, *egy* dolgozat érkezett be a következő jeligével: „Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te“. A bíráló véleménye alapján a kar a kitűzött jutalmat a dolgozatnak odaitélte. A felbontott jeligés levélből *Horváth Sándor* II. éves hittanhallgató neve tűnt ki.

II. A Pasquich-Fogarassy-alapból 80 frttal jutalmazandó eme tételre: „Demonstretur s. Pauli epistolae ad Hebraeos authentia simulque inquiratur, qualinam ea fuerit lingua origine-tenus exarata“, *két* dolgozat érkezett be, a következő jeligékkel: 1. „Ineptas autem et aniles fabulas devita“. 2. „Si qua est in vobis boni recordatio stb.“ A bíráló véleményes jelentése alapján a kar a pályadíjat a két szerző közt egyenlően megosztandónak ítélte. Felbontatván a jeligés levelek, kitűnt, hogy az 1. jeligés munka szerzője *Pálfi Károly* II. éves hittanhallgató, a 2. jeligés munka szerzője pedig *Dornyik János* III. éves hittanhallgató.

III. A Fogarassy-alapból 80 frttal jutalmazandó eme tételre: „Adornetur dissertatio historico-critica de epistola s. Barnabae attributa“, *két* pályamunka érkezett be: 1. „Et qui

ceciderit super lapidem istum“ stb. 2. „Békétüréssel fussunk az elénk nyitott viadalra“ jeligékkel. A bírálat véleményes jelentése alapján a kar a díjat a két dolgozat közt egyenlő arányban megosztandónak határozta. A felbontott jeligés levélkéből kitűnt, hogy az 1. sz. pályamű szerzője *L. Lohán László* III. éves egyetemi hittanhallgató, a 2. számúé pedig *Paulovits Géza* szintén III. éves egyetemi hittanhallgató.

IV. A Szabó-féle alapítványi jutalmat, mely az egyházi szónoklatban legkiválóbb hittudományhallgatót illeti meg, a szaktanár ajánlatára, a kar *Duliskovich Elek* IV. éves hittanhallgatónak ítélte oda.

V. A beiktatási díjakból a hittudományi kart illető jutalék a kar határozata alapján könyvekben kiadandó szorgalmi díjakra fordítandó. Jelenleg e jutalmat a kar *Bobok Arnold*, *Ivcsics József* és *Ragats Rudolf* IV. éves hittanhallgatóknak ítélte oda.

VI. A *Schopper*-féle 40 frtos szorgalmi díjat a kar, a jog- és államtudományi kar ajánlására, *Werner Lajos* I. éves joghallgatónak adományozta oda.

VII. A *Bita*-féle (körülbelül) 50 frtos díjat a kar, az orvostudományi kar ajánlására, *Fülöp Ferencz* IV. éves orvos-tanhallgatónak ítélte oda.

Kelt Budapesten, 1899. május hó 5-én, a kar IV. rendes üléséből.

Dr. BREZNAY BÉLA,

a hittudományi kar e. i. dékánja.

Tekintetes Hittudományi Kar!

A Tekintetes Hittudományi Kar a folyó 1898/99. tan-
évre szóló egyetemi jutalomtételek sorában az ó-szövetségi
szentirási tanulmányok köréből a következő pályatételt is tűzte
volt ki: „Breviter enumeratis refutatisque variis recentioribus
hypothesibus, quae eatenus contrariantur: solidis rationum
momentis ostendatur, a Cantico Canticorum omnem prorsus
historico-literalem sensum alienum esse, ideoque nec typicam
sufficere nec undique probari posse interpretationem.“

A kitűzött határnapig ezen tételre ily jeligéjű „Tota
pulchra es amica mea et macula non est in te. C. C. IV, 7“

egyetlen egy pályamű érkezett be, melynek szabályszerű bírálatával alulírottak bizatván meg, ezennel van szerencsénk véleményes jelentésünket a következőkben tisztelettel bemutatni.

A magyar nyelven írt s elég terjedelmes, mert 169 kis negyedrét lapra menő dolgozat szerzője a pályakérdést egészben véve helyesen fogta fel ugyan, leglényegeseb részleteinek egyikét sem mellőzte, tárgyalási érvelése jobbra elég beható és majdnem mindenütt kellőleg módszeres is; de már az anyag körtekintőbb kiszemelése s arravalóbb megválasztása a szélesb szakirodalom tárgyhalmazából, a kellő világos tárgyi csoportosítás, az ellentéteknek párhuzamosb és összefüggőbb egymásutánban való feltüntetése és megvilágító egybevetése kevésbbé sikerült és sokhelyütt elég hiányos, sőt itt-ott helytelen is.

Mindennek következménye aztán egyrészt a sok felesleges ismétlés, itt-ott kisebb-nagyobb összezavarás, másrészt pedig az, hogy érveléseinek különben többnyire helyes anyagával is sokszor küzködni kénytelen, és azt nem ott s nem úgy kombinálja, hogy szabatosb alakba foglalt érvei kellőleg kiélesedjenek, hanem néhol majdnem elmosódnak. Egyes helyeken is fordulnak elő kisebb-nagyobb kifogás alá eső dolgok.

Így feltűnik például, hogy valahányszor szerző a betűszerinti értelmezést említi, majdnem mindig úgy szól róla, mintha az e nemű értelmezéssel a Canticum egyszersmind éppen „hőskötemény“-nek is vétetnék, holott ezt az idetartozó értelmezőknek csakis egy aránylag csekély töredéke tette; hasonlólag kevésbbé helyes, a mit elszórtan a 4. és 6. lapon a ezínről mond úgy syntaktikai valamint érvelhetési szempontból, a 10. lapon Esrásról, s a 13. lapon a „polluit manus“ kifejezésről stb. Ugyan e lapon: Abika hihetőleg tollhiba Akiba helyett stb.

Úgyszintén főlemlítendő hiányszámba megy, hogy a képletes beszédnek általában és különösen az itt szerepelő keletinek természetével, sajátos kifejezésmódjával jobban nem foglalkozik és arra exegetikailag is többet nem támaszkodik; továbbá az is, hogy a míg az elvetendő magyarázatok czáfolásainál — igen helyesen — azoknak ferdeségeit a kiszemelt és szószerint is felhozott részletek elég beható exegetikai és tárgyi méltatása útján is kimutatja: addig saját megállapodá-

sainak s értelmezésének közelebbi megvilágítása és igazolására („A Canticum felsőbb értelmezésének kifejtése“ 121—167 l.) már eme próbakövel nem él.

Mindezen hiányok, helytelenségek s fogyatkozások mellett mindazonáltal mégis túlsúlyban maradnak a lényegeset tevő sikerültebb részek, úgy hogy mindent összegezve, mégis határozottan állítható, miszerint szerző a kitűzve volt kérdést egészben véve lényegileg kielégítően megoldotta.

Minthogy ezenfelül a pályatétel, kivált kezdőre nézve, kétségtelenül a nehezebbek közül való, a tárgy igen széles és vajmi tarkán szétágazó szakirodalma felett az uralkodás sem igen könnyű, és minthogy a zsenge dolgozat egyébkép nagy szorgalomról is tanuskodik: azért alulirottak — talán eléggé indokolt némi elnézés mellett — méltányosnak tartják és habozás nélkül javasolják, hogy a pályamű szerzője ne csak egyszerű dicséretben részesíttessék, hanem hogy neki a kitűzve volt 80 frnyi jutalom is kiadassék.

Budapesten, 1899 május 3-án.

Dr. BERGER EV. JÁNOS,
ny. r. tanár.

Bírálat

a budapesti kir. magyar tudományegyetem hittudományi kara által az 1898/99. iskolai évre kitűzött szentírástani pályatételre (a Zsidókhoz írt levél hitelessége és eredeti nyelve) beérkezett pályaművekről:

239. sz. jelige: „Qui ceciderit etc.“

242. sz. „ „Békétüréssel fussunk stb.“

Ilyenmű kritikai munkánál négy dolog jön tekintetbe: az adatok gondos összegyűjtése, azok bírálata, a munka berendezése és irállya.

a) Mindkét munka körülbelül ugyanazon adatokat és hasonló forrásokból gyűjtötte. A 239. számú pályamunka az adatokat általában részletesebben tárgyalja, míg a 242. számú Róm. sz. Kelemen bizonyságainak részletezésével tűnik ki, de egyúttal a pályakérdés keretén kívül eső dolgokat is belekever dolgozatába.

b) Kritika dolgában mindkét munka forrásai nyomán halad s önálló ítéletet nem alkot.

c) Szerkezet és irány dolgában a 242. számú dolgozat felette áll ugyan versenytársának, de hibája, hogy szereti az üres frázisokat.

A két munka értéke tehát meglehetősen egyforma s így alulirott bírálók legigazságosabbnak tartják a *pályadíj megosztását* a két munka közt.

Budapest, 1899 április 22.

Dr. SZÉKELY ISTVÁN.

Dr. KISS JÁNOS.

Tekintetes Hittudományi Kar!

A Fogarassy-alapból 80 frttal jutalmazandó emez egyháztörténelmi tételre: „Adornetur dissertatio historico-critica de epistola s. Barnabae attributa“ — két dolgozat érkezett be ily jeligék alatt: „Si qua est in vobis boni recordatio, mementote mei“ stb. (Ep. Barn. 21., 7.), és „Ineptas autem et aniles fabulas devita“ (1. Tim. 4., 7.).

Elbírálásukkal alulirottak bizatván meg, jelentésünket a következőkben terjesztjük a Tekintetes Kar elé:

A „Si qua est in vobis“ jeligéjű pályadolgozat szerzője azokhoz csatlakozik, kik a szóbanforgó levelet sz. Barnabás apostolnak tulajdonítják. A dolgozat egészben véve eléggé sikerültnek mondható. Vannak ugyan egyes pontjai, melyekben szerző tájékozatlanságot és felületességet árul el, nevezetesen a Barnabás halála idejét tárgyazó részlet, — a mely pedig az egész kérdés megítélésénél nagy szerepet játszik — sok kívánni valót hagy fenn; azonfelül kellemetlenül érinti az olvasót az az egyoldalúság, a melylyel szerző a vitás kérdést itt-ott tárgyalja s mindazokat, kik vele egy nézetten nincsenek, bizonyos szándékosságról vádolja, sőt úgyszólván katholizitását is gyanuba veszi; másrészt azonban el kell ismerni, hogy műve túlnyomó része gondos tanulmányozáson alapul s hogy különösen a levél hitelességét a tartalmából felhozatni szokott nehézségek ellen a maga szempontjából ügyesen védelmezi. E mellett helyes beosztása, világos előadása és elég folyékony irálya is ajánlja.

A másik pályázó az előbbivel ellentétben azokat követi, a kik a levelet az apostoltól elítélik. Ő is nagy határozott-

sággal küzd meggyőződése mellett, mindazáltal méltányosabb a másnézetűekkel szemben. „A kérdés nyitva marad, — mondja dolgozata végén. Minekünk ez, azoknak más a véleményük; mindenik valószínű, de egyik sem bizonyos.“ Egyébként is önállóbb gondolkozású versenytársánál. Fejtegetései kritikai elmére vallanak s legnagyobbbrészt helyes ítéletről tanuskodnak. Kár, hogy előadása több helyütt nehézkes és nem eléggé világos. Egyes tévedéseken vagy helytelenségeken kívül egyik fő hiánya, hogy magáról a levél tartalmáról csak szűkszavú és alig tájékoztató ismertetést közöl, s midőn a levél igaz-címűsége ellen érvel, éppen azt tárgyalja felületesen és kevésbbé szabatosan, a mit leginkább ki kellett volna emelnie.

Ezek szerint az „omne tulit punctum“ egyik pályaműre sem alkalmazható, ellenkezőleg mind a kettőnek jelentékenyebb fogvatkozásai vannak; irodalmi színvonalon egyik sem áll. Tekintetbe véve mégis, hogy mindkét dolgozat dicséretes szorgalomról és komoly törekvésről tanuskodik; továbbá, hogy pályázóknak a tétel megoldásában nem közönséges nehézségekkel kellett megküzeniök; s végre, hogy munkálataik általában véve megütik azt a mértéket, a melyet ilyes dolgozatokra méltányosan alkalmazni lehet: a pályadíjat kiadhatónak véleményezzük, olyképen, hogy az a két pályázó között egyenlő arányban osztassék meg, vagyis hogy mindkét dolgozat 40—40 frttal jutalmaztassék.

Budapesten, 1899. évi április hó 29-én.

Dr. RAPAICS RAJMOND.

Dr. DEMKÓ GYÖRGY.

II. A jog- és államtudományi kar jelentése.

Nagyságos Rektor Úr!

A folyó 1898/99. tanévre kitűzött pályakérdésekre beérkezett s Nagyságod által f. évi 1.892. sz. a. karunkhoz áttett pályamunkálatokra vonatkozólag a tisztelettel alulírott kar jelentését a következőkben terjeszti elő:

1. *A jogbölcészettől* kitűzött 4. szám alatti s a Pasquich-alapból 70 forinttal jutalmazott kérdésre: „Vizsgáltassék meg

valamely tetszés szerinti (modern, történeti vagy néprajzi) tételes büntetőjog a tekintetben, mennyire uralkodik abban a célszerűség és mennyire a megtorló igazság gondolata, vagy más a célszerűség elvétől független elv“ — két pályamunka érkezett be, és pedig: 1. „Kikerülhetetlen a philosophiai büntetőjog művelése, mert a centrifugal tételes jogokkal szemben itt talál kielégítést a magasabb egységre törekvő szellem.“ Wlassics (Jogi Szemle. 1891. 224. 1.). 2. „Büntetőtörvényünk a célszerűségi iskola világításában.“ A pályamunkák dr. Pikler Gyula és dr. Csarada János tanároknak adattak ki bírálatra; a kiknek véleménye alapján, t. i. hogy a jutalom a kettő között megosztandó, a kar a bírálók javaslatát elfogadván, a jutalmat kiadhatónak ítélte; a jeligés levélkéik felbontattak, a két munkát szerzőjeül *Czakó Elemér* és *Kepes Bernát* joghallgató neve tünt ki.

2. *A statisztika* köréből kitűzött 6. sz. alatt s a Pasquich-alapból 70 forinttal jutalmazott kérdésre: „Adassék elő Schwartner statisztikájának méltatása, különös tekintettel a statisztika egykori állására úgy Európában, mint hazánkban“ — egy pályamunka érkezett be, és pedig „Ítékezésünkben valamely tudós működéséről, ennek nemcsak mai fontossága, hanem főleg korában való jelentősége legyen irányadó.“ A munkát dr. Láng Lajos és dr. Földes Béla tanároknak adatott ki bírálatra. A bírálók véleménye alapján a kar a pályamunkát jutalmazásra érdemesnek találta. A jeligés levélke felbontatván, a munkát szerzőjeül *Meisels Hugó* joghallgató neve tünt ki.

3. *A kereskedelmi jogból* kitűzött 7. sz. alatti s a Pasquich-alapból 210 forinttal jutalmazott kérdésre: „Tárgyaltassék a bizományos önszerződési joga“ — öt pályamunka érkezett be, és pedig 1. „Et haec consuetudo nedum est iuridica et rationabilis, verum etiam quondammodo necessaria.“ 2. „Trois conditions essentielles garantissent l'avenir du commerce: — la probité du commerçant — l'application de la loi, — la marche progressive de la legislation.“ (Delamare et Poitvin.) 3. „A forgalom érdeke mindennek előtt.“ 4. „A kereskedelem az állam ereje.“ 5. „Az emberek azért alakítják a jogot és hoznak létre új jogintézményeket, mert célszerűnek gondolják.“ (Pikler.)

A munkálatok bírálatra dr. Nagy Ferencz és dr. Schwarz Gusztáv tanároknak adattak ki. A bírálók véleménye, hogy a pályadíj a 3. számú munkálat szerzőjének, melynek jeligéje: „A forgalom érdeke mindenké előtt“ adassék ki; s az 1., 2., 4. számúnak pedig egyenkint 100 forint jutalomdíj volna adandó. A kar a jeligés levélkéket felbontván, a 3. számú munkálat szerzőjeül dr. Horvát Lipót neve tűnt ki; azonban mivel a szerző már nem egyetemi hallgató, a pályadíjat meg nem kaphatja. Ezen nem várt körülmény folytán a bírálók új javaslatot tettek oly értelemben, hogy a pályadíj az arra szintén érdemes 1. és 2. számú dolgozat között egyenlően megosztassék, a 4. számúnak pedig 100 forint jutalom szavaztassék. Ezen vélemény alapján a kar határozta, hogy a jutalomdíj az 1. és 2. számú között osztatik meg, a 4. számú pályamunka szerzője pedig 200 korona jutalomban részesíttetik a kari beiktatási díjalapból. A jeligés levélké felbontatván, az 1. számú munkálat szerzőjeül Brachfeld Dezső joghallgató és a 2. számú dolgozat szerzőjeül pedig Fuchs Jenő és Friedmann Mór joghallgatók neve tűnt ki. A kar egyúttal felhívja a 4. számú „A kereskedelem az államok ereje“ című munkálat szerzőjét, hogy a mennyiben nevének kihirdetését és a jutalomdíj kiszolgáltatását kívánja, eziránt nyilatkozzék; az 5. számú jeligés levélke felbontatlanul megsemmisítettett.

4. A magyar magánjog köréből kitüzött 8. számú s a Schwartner-alapból 360 forinttal jutalmazott ama kérdésre, hogy: „Fejtessenek ki a magánjogi cselekvő-képességet (ügylet- és vétség-képességet) és a cselekvő-képességbeli hiány kihatását tárgyazó jogelvek, szoros vonatkozással a hazai jogforrásokra és a törvényes gyakorlatunkra“ — két pályamunka érkezett be, és pedig: I. „Volenti non fit iniuria.“ II. „Studeo, sed sine successu.“ E pályamunkák dr. Zsögöd Benő és dr. Herczegh Mihály tanároknak adattak ki bírálatra. A bírálók véleménye alapján a kar a „Volenti non fit iniuria“ pályamunkát jutalomra érdemesnek találta; a másik munkálat szerzőjét pedig, kit a bírálók dicséretre érdemesnek találtak, a kar a rendelkezésre álló beiktatási díjalapból 200 korona jutalomban részesíti. A jeligés levélke felbontatván, a „Volenti non fit iniuria“ című munkálat szerzőjeül Weszely János joghallgató neve

tünt ki; a kar egyúttal elhatározta, hogy a *dicséretre érdemesnek talált II. „Studeo, sed sine successu“* című munkát szerzője felhívassék, hogy kívánja-e nevének kihirdetését és a jutalomdíj kiszolgáltatását.

5. A *nemzetgazdaságtanból* kitűzött 9. szám alatti s a Pasquich-alapból 70 forinttal jutalmazott pályakérdésre: „Fejtessek ki a gazdasági válságok elmélete“ — egy pályamunka érkezett be, és pedig: „Munkásság az élet sója.“ A munkát dr. Földes Béla és dr. Láng Lajos tanároknak adatott ki. A bírálók véleménye alapján a kar a jutalmat kiadhatónak nem ítélte. A jeligés levélke felbontatlanul megsemmisítettett.

6. A *büntetőjogból* kitűzött 10. számú s a Paspuich-alapból 70 forinttal jutalmazott kérdésre: „Fejtessek ki a jogos védelem tana“ — két pályamunka érkezett be, és pedig: 1. „A jog egy talpalatnyit sem tartozik engedni a jogtalanságnak.“ 2. „Erőt az erőszak ellen.“ A pályamunkák bírálatra dr. Fayer László és dr. Pikler Gyula tanároknak adattak ki, a kiknek véleménye alapján a kar „A jog egy talpalatnyit sem tartozik engedni a jogtalanságnak“ jeligével ellátott pályamunkát jutalomra érdemesnek ítélte; minek folytán a jeligés levélke felbontatván, kitünt, hogy annak szerzője *Steinfeld Felix Ottó* joghallgató. A másik jeligés levélke felbontatlanul megsemmisítettett.

7. A *római jogból* kitűzött 11. szám alatti s a Senger Katalin-alapból 260 forinttal jutalmazott pályakérdésre: „Tétessek exegeticum tárgyává a „Digesták 47. 2. de furtis“ című titulusnak mindenik töredéke s foglaltassék tudományos rendszerbe a töredékek valamennyi elvi kijelentése“ — 3 pályamunka érkezett be: 1. „Odofredus glossator.“ 2. „Mercuri, facunde nepos Atlantis, Te canam.“ Horatius. 3. „Semper in dubiis benigniora spectanda sunt.“ A munkálatok dr. Vécsey Tamás és dr. Szentmiklósi Márton tanároknak adattak ki bírálatra. A bírálók véleményének elfogadásával a kar az „Odofredus glossator“ és a „Mercuri facunde nepos Atlantis, Te canam“ (Horatius) című jeligével ellátott pályamunkákat jutalomra érdemesnek találta s a díjat e kettő között felosztani határozta. Ennek folytán mindkét jeligés levélke felbontatván, kitünt, hogy az első munkának szerzője *Ferber Jenő*, a másik-

nak *Neumann Jenő* joghallgató. A harmadik jeligés levélke felbontatlanul megsemmisítettett.

8. *A magyar közigazgatási jog* köréből kitűzött 12. szám alatti s a Senger Katalin-alapból 260 forinttal jutalmazott kérdésre: „Adassék a magyar közhivatalnokok vagyoni (kártérítési) felelősségére és ennek érvényesítésére vonatkozó jogszabályok kritikai méltatása, és jelöltessenek ki a szükséges reform irányelvei. (A pályamű előnyeül fog vétetni, ha a külföldi államok hasontárgyú jogintézményeit is figyelembe veszi)“ — két pályamunka érkezett be, és pedig I. „Egyenlőség.“ II. „L'etude et le travail etc.“ A munkálatok dr. Kmety Károly és dr. Mariska Vilmos tanároknak adattak ki bírálatra. A bírálók véleményének elfogadásával a kar a pályadíjat nem adja ki. De az „Egyenlőség“ című dolgozatot dicséretre és némi *jutalomra érdemesnek találta, s a rendelkezésére álló beiktatási díj-alapból 200 korona jutalomban részesíti.* Felhívja egyúttal a kar az „Egyenlőség“ című pályamunka szerzőjét, hogy a mennyiben nevének kihirdetését és a jutalom kiszolgáltatását óhajtja, ez iránt nyilatkozzék. A másik jeligés levélke felbontatlanul megsemmisítettett.

Az 5. szám alatt, nevezetesen: a közigazgatástanból pályamunka nem érkezett be.

A 4., 6., 7., 8., 9., 10., 11. és 12. pontokra vonatkozó bírálat, valamint a 18 drb pályamunka tisztelettel ide mellékeltek.

Van szerencséje továbbá a karnak jelenteni, hogy a folyó 1899/99. tanévre a kari ösztöndíjalapból 400 forintot tett folyóvá, a mely összegből, tekintettel a szorgalomra, jó előmenetelre s viszonylagos vagyontalanságra: *Róth László* joghallgatót 200 forintban, *Schwarz Imre* és *Bernhard Miksa* joghallgatókat pedig egyenkint 100—100 forintban részesíti.

A dr. Kautz Gyula-féle alapítvány folyó tanévi kamatait pedig *Bokor Gusztáv* joghallgatónak adományozza.

Kelt Budapesten, a jog- és államtudományi kar 1899 május 2-án tartott VIII. rendes üléséből.

NAGY FERECZ,
e. i. dékán.

Jelentés

a jogbölcsleletből kitűzött következő pályázati felhívás eredményéről:

„Vizsgáltassék meg valamely tetszés szerinti (modern, történeti vagy néprajzi) tételes büntetőjog a tekintetben, mennyire uralkodik abban a célszerűség és mennyire a megtorló igazság gondolata, vagy más, a célszerűség elvétől független elv.“

E felhívásra, mely ezidén másodszor tétetett közzé, két pályamunka érkezett be. Az egyiknek címe: *Büntetőtörvénykönyvünk a célszerűségi iskola világításában*, a másiké: *A célszerűségi elv Szent László büntetőtörvényhozásában*.

Az elsőnek az a hibája, hogy nem választja el azt a kérdést: célszerű-e valamely büntetőjogi intézkedés, attól a kérdéstől, célszerűségi megfontolás hozta-e létre. Fejtegeti ugyan az utóbbi kérdést is, de az előbbit, jóllehet, az nem esik a pályázati felhívás keretébe, folyvást előtérbe tolja. Főképen azt vizsgálja, helyesek-e a magyar btk. intézkedései és e tk.-nek kritikáját adja a célszerűségi iskola szempontjából.

Ítéletei ugyan nem eredeti, de beható és következetes gondolkodásról és elég tágkörű büntetőjogi ismeretekről tesznek tanúságot. Munkájának legsikerültebb része a büntetés helyes mértékéről szóló, a melynek elmés és szabatos fejtegetései teljes elismerést érdemelnek. Véggkövetkeztetései elfogadhatók.

A második dolgozat Szent László decretumainak büntetőjogi intézkedéseit tisztán a célszerűségi elvre igyekszik visszavezetni és ügyesen ki tudja mutatni ezt az eredetüket olyankor is, a mikor a látszat ösztönszerű cselekvése vagy megtorló elméletre utal. Pályázót azonban ezt az igyekezete túlzásokra is ragadja, mert a hol valamely intézkedésnek a hasznossági belátásból való eredetére elfogadható indokokat nem talál, ott erőszakos okoskodással igyekszik azt kimutatni. Ilyen az a magyarázat, hogy a tetten kapott bűnös szigorúbb büntetését hasznosnak látták volna, a helyett, hogy azt a felindulásból magyarázná. Szerző a célszerűségi belátásra vezet vissza oly intézményeket is, a melyek Szent László törvényeiben nyilván már csak eredeti jelentőségüket veszített intézményeknek kon-

zervativizmusból való fentartását mutatják. Ilyen a gyermekek és szolgák megbüntetése szülei, illetőleg uraik büntetteiért, a mi a vérboszú maradványa. E munkában több a tévedés mint az előbbiben, de több benne az önállóságra való törekvés is. Főbb tételei helyesek.

Mindkét dolgozat készülségről és komoly törekvésről tanuskodik és ezért véleményem, hogy a díj közöttük megosztandó.

Budapest, 1899 május 1.

PIKLER GYULA.

Dr. CSARADA JÁNOS.

Bíráloi jelentés.

A budapesti m. kir. t.-egyetemnek az 1898/99-iki tanévre a statisztika köréből kiírt pályatételére:

Adassék elő Schwartner statisztikájának méltatása, különös tekintettel a statisztika egykoru (és nem egykoru, mint a pályamű tévesen mondja) állására úgy hazánkban mint a külföldön — csak egy pályamű érkezett, a melyet azonban a pályadíjra teljesen érdemesnek ítélhetünk.

A pályamű 151 quart-lapon tárgyalja a kérdést és habár első részének II. szakaszában nevezetesen a Schwartner előtti magyar statisztika méltatásában (14—30. l.), továbbá a második rész I. szakaszában Schwartner statisztikája méltatásában (30—80. l.) nem elég tárgyilagos, az elődök iránt igazságtalanul kemény és Schwartner iránt túl magasztaló, a mennyiben a tudomány fokozatos fejlődését nem veszi kellőleg tekintetbe, és különösen Schwartner méltatásánál munkája kiválóbb és mellékesebb részeit nem tudja egymástól kellőleg megkülönböztetni, és csak sok helyütt fölöslegesen terjengős is — másrészt a főkérdést: Schwartner helyzetét az egykorú európai, nevezetesen német tudományban (II. rész. 2. szakasz. 81—146. l.) elég szakavatottan és szerencsésen tárgyalja. Hasonlag jó benyomást tesz az olvasóra az I. rész 1. szakasza, melyben Schwartner életrajzát és egyéni jellemzését adja (1—14. l.), valamint a III. rész (146—156. l.), melyben habár igen röviden Schwartner mai jelentőségéről emlékszik meg.

A mi a főkérdést illeti, igen szerencsésen úgy tűnteti fel Schwartnert, mint a ki Süssmilchet és a kutató statisztikusokat ismerve és Schlözer előadásait hallgatva, már a múlt és jelen század fordulóján, úgy a statisztikai vizsgálódás tárgya, mint a statisztikai kutatás feladata és módszere tekintetében a két irány közt az átmenetet megkezdi. A tájékozottság, melyet a szerző e fejtegetések közepette az egykorú statisztikai irodalom nevezetesebb termékei tekintetében tanúsít, teljesen kielégítő.

Mindezek alapján tiszteletteljes véleményünk odaterjed, hogy a pályadíj a beérkezett egyetlen pályaműnek kiadassék.
Budapest, 1899 április 29.

LÁNG LAJOS.

FÖLDES BÉLA.

Tek. Jog- és Államtudományi Kar!

A 7. sz. jutalomtételre: „Tárgyaltassék a bizományos önszerződési joga.“ Jutalma . . . beérkezett 5 pályamunka, és pedig:

I. „Et haec consuetudo nedum est iuridica et rationalis“ stb. Ansaldus. jelige alatt. 97 n. 4-r. lap.

II. „Trois conditions essentielles garantissent l'avenir du commerce“ stb. Delamarre et Le Poivin jelige alatt. 392 4-r. lap.

III. „A forgalom érdeke mindenek előtt“ jelige alatt. 285 4-r. lap.

IV. „A kereskedelem az államok ereje“ jelige alatt. 388 4-r. lap.

V. „Az emberek azért alakítják a jogot és hoznak létre új jogintézményeket, mert czélszerűnek gondolják“. Pikler jeligével. 96 4-r. lap.

Az I. alatti pályamű főleg dogmatikus, de összehasonlító és kritikus is. Reformokra csak mellékesen terjeszkedik ki. A kérdés irodalmát és törvényhozását alaposan ismeri s bőven idézi s tekintettel van a bírói gyakorlatra is. Egyes bonyolultabb pontokat példákkal is jól illusztrál. Egészben véve a pályakérdést jól oldja meg, bár néha csak vázlat szerű.

A II. alatti pályamű az előbbivel rokon. De több figyelemmel van a német írók mellett a francziákra s kritikája behatóbb. Kiterjed a kérdés büntetőjogi oldalára is.

A III. alatti pályamű kiváló tájékozottsággal irt munka. Ritka irodalmi apparátussal van dolgozva s különösen nagy gondnal használja fel a német és magyar tőzsdeenquêtek munkálatait. Folytonosan az élet reális viszonyait nézi s e részben önálló kutatások eredményeire támaszkodik. Oly munka, mely egyes vázlatosabb részleteket kivéve, mint pl. az önszerződés jogi lehetőségének kérdése általában s a constructio körüli ingadozástól eltekintve, határozott irodalmi nyereségnek tekinthető.

A IV. alatti pályamű szintén nagy olvasottságról tanuskodik, a külföldi irodalmak közül nemcsak a németet és francziát, hanem az angolt is felhasználja. Elég élesen bírál, bár gyakran felületesen okoskodik, sőt néha kissé nyegle modorban ítél.

Az V. sz. pályamű az előbbiektől messze elmarad úgy a felhasznált irodalmi eszközök, mint a kérdés beható tárgyalása tekintetében. A munka harmadrésze nem is magát a pályakérdést, hanem a bizományi ügyletet általában tárgyalja.

Összegezve az előadottakat, a pályadíjat a *III. sz. a. munkának* kérjük odaitélni. Az I., II. és IV. sz. munkáknak pedig, tekintettel a pályázók nagy szorgalmára, 100—100 forint jutalomdíjt indítványozunk.

Budapest, 1899 május 1-én.

NAGY FERENCZ.

SCHWARZ GUSZTÁV.

Tek. Jog- és Államtudományi Kar!

A magyar magánjog köréből kitűzött s a magánjogi cselekvőképessegre vonatkozó pályatételre két pályamű érkezett be. Egyik „Studeo, sed sine successu“, másik „Volenti non fit iniuria“ jeligével. Az előbb említett pályamunka 173 sűrűen írott lapot foglal magában, melyek közül azonban különösen a 32—50. oldalak csupán a lapszámozással vannak ellátva. Másutt is a munka helylyel-közzel üresen hagyott, de a lapszámozásba be nem vont oldalakat mutat föl, jelesül annak

jelzéseül, a mit szerző a munka elején ki is jelent, hogy t. i. az élet küzdelme és megélhetési nehézségek miatt, melyek okából a kenyérről kellett gondoskodnia, dolgozatát be nem fejezhette s így a végleges kidolgozást, mely a bemutatott munkának körülbelül ötszörösét tenné, azutánra kellett halasztania. A bemutatott alakjában a munka a cselekvőképesség meghatározását tárgyzó, továbbá a causalitás s az érvénytelenségnek a kérdéseit kitűző azonban kidolgozatlanul hagyó bevezetés után az anyagot a cselekvőképességre ható okok rovatai szerint csoportosítja s ekként főrészek gyanánt tárgyalja a kiskorúságot, az elmebetegséget, a tékozlást. A munkáról egészben véve véleményünk az, hogy az határozottan komoly s a dolgok mélyére hatni törekvő igyekezettel fog a témájához; s úgy tartalmi mint irályi szempontból a szerzője hivatottságának kétségtelen csiráit árulja el, de azonban másfelől azt is, hogy a szerző a felhasználandó tételes anyagot s bíráló irányú tanításokat inkább még csak összehordta, semhogy felhasználta volna.

A másik, t. i. a „Volenti non fit iniuria“ jeligéjű pályamunka 221 oldalon foglalkozik a kifejtendő jogelvek kérdéseivel, némi bevezetés után az anyagot főleg az ügyletképesség teljes hiánya, a korlátolt ügyletképesség, végül a vétségképesség és hiánya rovatai alatt csoportosítván. Fényoldala e munkának az, hogy a pályatétel egészét felölelő és a dogmatikai eredmények áttekintésére törekvő összefoglaló irányban van kidolgozva és különösen azon érzékkel, a mely úgy a feltárandó anyagban, mint az érvelésben a lényegest a lényegtelentől vagy kevésbbé lényegestől meg tudja különböztetni. E mellett úgy a belföldi, mint a német s a francia jogirodalmat s ugyancsak hazai indicaturánka kellő figyelemben részesíti, mindezt azon látható igyekezettel, mely a kérdések tisztázását s nem elhomályosítását tekinti a jogi tudományosság feladatának.

Egybehasonlítva a két pályamunkát, ítéletünk az, hogy az előbb említett munka mintinkább csak a kezdetnek a kezdete, a szerzője által ráfordítandó hosszas és kitartó továbbdolgozással alighanem kiválóbb munkává fonhatná ki ugyan magát a másiknál, de az előttünk levő alakjokban mérve össze

a két művet, a pályadíjra csakis utóbbi az, a mely érdemesebbnak, sőt egyáltalán érdemesnek tekinthető.

Ezek alapján javasoljuk, hogy a pályadíj a „Volenti non fit iniuria” jeligéjű pályaműnek ítéltessek oda; a másik pályamű szerzője pedig, tekintettel a művének jelen inkább előkészületi alakjában is megállapítható szorgalomra és tudományos irányú törekvésre, dicséretben 100 forint jutalomdíjban részesíttessék.

Budapest, 1899 május 2-án.

A Tek. Karnak alázatos szolgálói

ZSÖGÖD BENŐ.

Dr. HERCZEGH MIHÁLY.

Jelentés

a budapesti m. kir. egyetemnek az 1898/99. tanévre a nemzetgazdaságtanból kiírt következő pályakérdésről:

„Fejtessék ki a gazdasági válságok elmélete”:

Egy munka érkezett be. Jeligéje: „Munkásság az élet sója”. A munkáról röviden elmondhatjuk bírálatunkat. Pályázó még az irodalmi anyagot sem ismeri kellően. Dolgozata egy középszerű tudori értekezés fokán áll. Díjra nem ajánlatik.

Budapest, 1899 május 2.

Dr. FÖLDES BÉLA.

A büntetőjogi pályakérdés ez volt: „Fejtessék ki a jogos védelem tana”.

Két pályamű érkezett.

Egyiknek jeligéje: A jog egy talpalatnyit sem tartozik engedni a jogtalanságnak.

A másiké: Erőt az erőszak ellen.

Az első helyen említett dolgozat a bevezetésben a jogos védelem elméletével foglalkozik. Vácsolja az írók véleményét; majd polemizál azon felfogás ellen, hogy a jogos védelemben véghez vitt erőszak nem jogos ugyan, de büntetlen.

Áttér a jogos védelem történetére s tárgyalja a római jogot, a kánonjogot, a germán jogokat, a Constitutio Crimi-

nalis Carolina jogát. Kiterjeszkedik ezután a régi magyar jogra; elemzi a Hármaskönyvnek a jogos védelemre vonatkozó tételeit és kimutatja, hogy az 1792-iki és az 1827-iki törvényjavaslatok illető határozmányai a Hármaskönyv határozmányairaival szemben visszaesést jelentenek, az 1843-iki javaslat ellenben a Hármaskönyvnél is szélesebb kört állapít meg a jogos védelemnek.

A dolgozat súlypontja a jogos védelem fogalmának részleges dogmatikai feldolgozásában van. A kasuistikát bőven tárgyalja és a kasuistikus kérdések megoldásánál egészséges iudiciumra mutató, többnyire helyes következtetésekre jut.

Elhatárolja a jogos védelmet a végszükségtől, részletesen szól a megtámadás jogtalanságáról, közvetlenségéről és a jogos védelem tárgyairól. Előszóval tárgyalja a relativitás kérdését, melyet a magyar büntetőjogi irodalom, a német irodalom formalistikus felfogásával szemben, felkarolt. A relativitásnak ő is, mint a legtöbb magyar író, helyt ad s ezen fejezet a dolgozat értékes és önálló érvelési képességre valló részét képezi.

A jogos védelem határait tárgyalja még és egy záró fejezetben összefoglalja következtetéseit.

Meg kell még említenem, hogy a dolgozat írója a magyar és a német büntetőjogi irodalomban otthonosságot tanúsít; itt-ott francia író véleményét is figyelembe veszi.

A második dolgozat bevezető része egészen rövid és ebben a jogos védelmet elméleti alapon megindokolni iparkodik. A dogmatikus rész jól van dolgozva. A részleges kérdéseket helyesen teszi fel; az irodalmi anyag, melylyel operál, nem mondható kevésnek, de nem is túl-bő. A régibb és az újabb magyar írók véleményeit, a Hármaskönyv és a magyar kodifikacionális javaslatok álláspontját jól tudja kombinációba hozni a külföldi írók véleményével. Mindazonáltal messze mögötte áll az előbbi dolgozatnak annyiban, hogy kasuistikája hézagos. Mig amaz csaknem minden vitás részletkérdést tárgyal, addig az utóbbi az egyik-másik fontos kérdést csak érinti, némelyiket egészen elhagyja. A mi a két dolgozat terjedelmét illeti, az első 154 negyedrért írott oldalt, a második 77 sűrűbb negyedrért írott oldalt tesz ki.

Mindezeket figyelembe véve, véleményem szerint az *első* helyen említett dolgozatnak volna a pályadíj odaitélandó, mivel egyrészt bevezető része felettte áll a másodiknak, másrészt mivel dogmatikai része kidomborított egészet képez.

A *második* dolgozat szerzőjét szorgalomra és ítélőképességre valló értekezéseért *dicséretben* vélem részesítendőnek
Budapest, 1899 április 27.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Hozzájárulok:

Dr. PIKLER GYULA.

A jog- és államtudományi kar 1898/99. tanévre a római jogból a következő jutalomtételt tűzte ki:

Tétessék exegeticum tárgyává a Dig. XLVII. 2. de furtis titulusnak mindenik töredéke s foglaltassék tudományos rendszerbe a töredékek valamennyi elvi kijelentése.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 frt.

Erre a pályakérdésre három pályamű érkezett, melyeknek megbírálásával a jog- és államtudományi kar a tisztelettel alólírottakat bizta meg, a kik is bírálati jelentésöket a következőkben terjesztik be.

I.

Jelige: Semper in dubiis benigniora spectanda sunt.

Mindössze 58 lapra terjedő mű, melynek igénytelen szerzője őszintén megírja, hogy „az eredeti forrás-munkákon kívül mást nem használt”. A forrás-munkák alatt pedig kizárólag a Corpus iuris szövegét érti. Másik forrásul, a Corpus iurisban idézett munkákat említi. És ezek alatt egyebet nem érthet, mint a fragmentumokat, a melyek a Digestákat alkotják. Mintha bizony az erdőt nem a fák alkotnák!

„Érzem, írja a szerző, hogy pályaművem éppen ezért nem nagy becsű”. Vigasztalását abban találja, hogy „megnyugvással mondhatom: egészen az enyém”.

A római jog iránti érdeklődésről tanuskodó bevezetés (1—4. lap) után az első rész szól arról, hogy mi a furtum lényege, mik a kellékei, érinti annak „felosztását”. Igyekszik megkülönböztetni más delictumoktól.

A második rész a lopás büntetésével foglalkozik.

A pályázati első feladat az volt, hogy tétessék exegeticum tárgyává a Dig. XLVII. 2. mindenik töredéke. Ezt meg se próbálta a pályázó. A második feladat pedig az volt, hogy foglaltassék tudományos rendszerbe a töredékek valamennyi elvi kijelentése. Erre nem is gondolt a pályázó.

A dolgozat nem mutat jogászai gondolkodást, nem nyújtja a vizsgálódás eredményének rendszerbe foglalását, sőt a vizsgálódási módszer ismeretét se igazolja, minden tudományos apparatus nélkül készült. Mindezeknél fogva jutalmazásra nem ajánlható.

II.

Jelige: „Mercuri facunde nepos Atlantis. Te canam“. Horatius. 1—156 lap.

A bevezetésben találjuk a szerző felfogását a pályakérdésről, mely szerinte nem más, mint „a római *büntetőjognak* a lopásra vonatkozó tanait rendszerbe állítani“. E célból először a Dig. XLVII. 2. de furtis titulusban foglalt egyes töredékeket igyekszik nyelvi és tárgyi szempontból *értelmezni*, azután megkísérti az *elvi fontosságukat* lehetőleg organikusan csoportosítani“.

A pályázó nem egészen helyesen fogta fel a pályakérdést.

A pályakérdés nem az, hogy a római *büntetőjognak* a lopásra vonatkozó tanai állíttassanak rendszerbe, (hisz akkor nem szorítkoznék a Dig. XLVII. 2-re), hanem az, hogy a Dig. XLVII. 2-ben foglalt töredékek tétessenek exegeticum tárgyaivá, mely exegetikumból látja a pályázó, hogy a gazdag casuistika nem tisztán *büntetőjogi* szempontból, hanem az obligatio ex delicto céljából állíttatott egybe. A pályakérdés továbbá azt tűzi feladatul, hogy a pályázó a töredékekből kivilágoló *elveket* foglalja tudományos rendszerbe. Szóval a tartalom kipuhatolása és rendszerbe foglalása követeltetik a pályázótól. Az exegeticum iránt sincs a pályázó egész tisztában, midőn azt pusztán *nyelvi* és tárgyi *értelmezésnek* nézi. Nem pusztán nyelvi, hanem philologiai és historiai megvilágítás is kívántatik. Az exegeticumhoz kellő tudományos apparátust mellőzi s a mennyiben használ is egyet-mást, azt nem idézi s így a kritikai ellenőrzést

nehézi. Jó lett volna itt-ott Cuiacius, Donellus, Brissonius vagy Gothofredus jegyzeteiben keresni útmutatást.

Nem megy exegeticum számba, hogy a hol *lex naturalis* említetik (Dig. XLVII. 2. 1), azt egyszerűen lefordítja „természet törvényé“-nek a helyett, hogy a *ius naturalera* gondolna.

Condictio helyett „kártérítést“ emleget, bár más lapon már szükségesnek látja legalább zárjel közé tenni a *condictio* szót. Milyen hálás tárgy lett volna pl. a Dig. XLVII. 2. 9. végén a *iuramentum in litem exegesis*ét ismertetni.

Többnyire csak fordít és nem magyaráz, vagy azzal segít magán pl. a Dig. XLVII. 2. 12. §. 2. egyik vitás pontjánál, hogy „valószínűleg romlott a szöveg“, holott bővebben referálhatott volna a „non“ szónak mellőzhetőségéről. Dig. XLVII. 2. 32. §. 1. *signatores*: jelenti „azokat, a kik az ügylet megerősítésére az iratot aláírták“, holott a *signatores* nemcsak aláírták, hanem meg is pecsételték a jogügyleti okiratokat. Ily értelemben: lásd Dig. XXII. 5. 22.; Dig. XXIX. 3. 4.; Dig. XLII. 5. 3. §. 9. Dig. XLVII. 2. 32. stb. — Dig. XLVII. 2. 41. §. 3. „*si quis post noxam admissam*“. Ezt a pályázó így adja vissza: „Ha valaki mint rabszolga *kárt* okozott“. Ezt a glossa a lopással okozott kárnak vagy egyszerűen *lopásnak* tekinti. — Dig. XLVII. 2. 42 pr. említi a „*vulgaris formula*“ engedését. Ezt a pályázó közönséges formulának fordítja, holott itten a *vulgaris formula* alatt az *actio de peculio* értendő. — Dig. XLVII. 2. 73. *Moderstinus* említi, hogy *Sempronia* keresetlevelet (talán a házasság felbontására irányuló keresetlevelet) írt, átadandó a *centurionak* (hihetőleg annak, a kinek századában *Sempronius* szolgál), a hivatalban (*officio*) való benyújtásra. Hihetőleg az „*officium magistri militum*“ értendő itt az *officium* alatt. Mindezt értésünkre adja Gothofredus.

Többnyire csak fordít a pályázó s ritkán magyaráz. A glossátorok, commentátorok s ezek nyomain haladó exegeticumok felvilágosító jegyzeteit nem tanulmányozta. A forrás szövegét azonban igyekezett érthetően fordítani, a talált elvi intézkedéseket úgy próbálta összefoglalni. Erre a rendszeres feldolgozásra azonban talán kevesebb ideje maradt, mert az eredmény röviden van bemutatva, de azért mégis találunk egy-két helyet, a hol a római felfogást összehasonlítja a maival, hogy az ellentéteket

szemléltesse. Általában komoly törekvést, dicséretes igyekezetet s buzgó tanulmányt mutat, ezért de csakis ezért, a jutalomra érdemesnek találjuk.

III.

Az „Odofredus glossator“ jellegű dolgozatról birálatunk a következő:

Nagy mulasztást követett el a szerző azzal, hogy a furtum irodalmát csaknem teljesen mellőzte. Bevallja (3. lap), hogy csak Paulus Sententiáit, Gaius Institutióit és a Weiske-féle jogi lexikont olvasta. Pedig hasznát vette volna Cuiacius és Donellus commentárjainak, Hasse Die Culpá —, Unterholzner Schuldverhältnisse —, Mommsen Beiträge zum Obligationenrecht —, Bruckner Die Custodia című műveinek, Schlossmann értekezésének, a Zeitschrift der Savigny — Stiftung 18-ik kötetében (1897), valamint Windscheid és Dernburg Pandektáinak.

Hiánya a dolgozatnak, hogy más címeknek, első sorban az Inst. IV. k. 1. címének és a C. VI. k. 2. címének, parallel helyeit figyelembe egyáltalában nem veszi. Néhol a magyarázat annyiban hiányos, hogy a kapcsolatos anyagra nem terjeszkedik ki; pl. kívánatos lett volna a 9. l. exegesisében az arbitraria actio természetét ismertetni, a 43. l. 1. §-ának exegesisében a képviselő útján való birtokszerzés elméletét fejtegetni. Néhol a szerző kikerüli a nehézségeket, pl. 6. l. kezdő mondatában „quamvis enim saepe furtum contrectando fiat“ a „saepe“ jelentőségét nem magyarázza, holott az ő véleménye szerint is a contrectatio mindig a furtum tényállásához tartozik.

Hibák is vannak a dolgozatban. Így a pályázó a conditio furtivá-t gazdagodási keresetként construálja és csak a tulajdonosnak adja meg (306. l.), holott az kártérítési kereset és a tulajdonoson kívül másokat is megillet. Hibásan adja elő az apának vagy a gazdának a családgyermekért és a rabszolgaért való felelősségét (350. l.), és helytelenül állítja, hogy a filius-familias nem kötelezheti magát (334. l.) A levél átadásával megbizottat locator operarum-nak nevezi (47. l.). Egy helyen azt állítja, hogy a haszonélvező a separatióval

szerzi meg a gyümölcsöt (318. l.). Helytelenül mondja, hogy a furtum a birtoknak vagy birálatnak megszakításában áll (292. l.), hiszen talált dolog is lehet furtum tárgya. Sajátságos, hogy a furtum rei, usus, possessionis megkülönböztetését elveti. A furtum definitióját is helytelenül fordítja, a mennyiben a rei, usus, possessionis szókat a contrectatio szóval hozza kapcsolatba.

A systematikus rész hézagos. A pályázó nem szól itt a talált dolog furtumáról, az ingatlan termékeinek furtumáról, az okiratlopásról; nem sorolja fel azokat a delictumokat, melyek a római furtumban foglaltatnak, mint a sikkasztást, indebitum rosszhiszemű elfogadását stb.; nem meríti ki a bünségély eseteit, pl. nem említi az alkalomnyújtást és a bűnpártolást; nem eléggé tüzetesen tárgyalja a contrectatio fogalmát.

Másfelől kétségtelen, hogy a pályázónak itt-ott van érzéke a Dig. XLVII. k. 2. cz.-nek subtilitásai iránt, hogy igyekszik az itt talált döntések mélyére hatolni, felismeri a parallel helyeket, s az ellenmondásokat megszüntetni törekszik (pl. a l. 48. §. 4. h. t. és több más fragmentum közt, a l. 50. pr. és l. 14. §. 7. eod. s más töredékek közt), és általában bizonyos önállósági hajlamot tanusít

Tekintettel a dolgozatnak e fényoldalaira és figyelembe véve azt, hogy az említett botlások nem a Dig. XLVII. k. 2. t. szorosán vett tárgyának körében, hanem az azzal kapcsolatos materiákban történtek, valamint figyelemmel arra, hogy a systematikus részben mutatkozó hézagok és hibák nagyrészt pótolva illetőleg corrigálva vannak az exegeticumban: a dolgozatot díjazásra ajánljuk.

IV. Birálói indítvány.

A folyó tanévi pályázat, a fentebbiek szerint részben kielégítő sikerrel járt. Igazolja azt, hogy a Corpus iuris civilis kitűzött címének olvasására s értelmének tanulmányozására a hallgatóság közt nem hiányzik a készség, buzgóság és szorgalom.

A 3-ik számú, „Odofredus glossator“ jeligéjű pályamű terjedelmesebb ugyan, mint a „Mercuri facunde“ jelige alatti pályamű, de belső értékre nézve nem áll versenytársa felett.

Ezeknek alapján a „Mercuri facunde“ és az „Odofredus glossator“ jeligés két pályaművet mint nem ugyan sajtó alá bocsátható, de mégis némi figyelemre méltó dolgozatokat, fogytakozásaik daczára is, jutalmazhatóknak íteltük s indítványozzuk, hogy a 260 frtos pályadíj a két szerző közt egyenlő részben osztassék meg.

Budapest, 1899 május 2.

Dr. VÉCSEY TAMÁS.

Dr. SZENTMIKLÓSY MÁRTON.

Birálati jelentés

a magyar közigazgatási jogból kitüzött 12. számú pályatételre beérkezett pályaművekről.

A kitüzött tétel így hangzik:

Adassék a magyar közhivatalnokok vagyoni (kártérítési) felelősségére és ennek érvényesítésére vonatkozó jogszabályok kritikai méltatása és jelöltessenek ki a szükséges reform irányelvi. A pályamű előnyéül tekintetik a külföldi jog figyelembe vétele.

Beérkezett két pályamű. Az első számú, melynek jeligéje „Egyenlőség“, 213 irott lapra terjed. E dolgozat általános helyes felfogással és okszerű felosztással tárgyalja themáját.

Jól distinguál a közhivatalnokok hármass, t. i. büntetőjogi, fegyelmi és magánjogi vagy vagyoni felelőssége között. Helyesen állítja fel azon szempontokat, melyekből kiindulva a vagyoni felelősség kérdése megítélendő és szabályozandó. Igaz, hogy részünkről nem helyeselhetjük azon kiindulási pontját a szerzőnek, mintha a közhivatalnoki vagyonjogi felelősség kérdése szinte kizárólag magánjogi természetű volna, úgy annyira, hogy az nem a közhivatalnoki pragmatikában, nem is külön törvényben, hanem az alkotandó magánjogi codex kötelmi-jogi részében volna szabályozandó, ámde véleményével szerző nem áll elszigetelten, sőt mondhatni, csak halad azon nálunk még nagyon divatos felfogással, mely a magánjogban keresi minden jogintézmény gyökerét s a magánjogi elvekben lát egyedül igazi jogelveket.

A pályatétel azon kívánalmának, mely a fennálló jog

kritikai ismertetését kívánja, egészben véve szintén kielégítőleg megfelel a szerző, de feltűnőleg gyorsan, mondhatni elhamarkodva végez, azon különös szabályozásokkal, melyek a közhivatalnokoknak a közadók igazgatása körüli vagyoni felelősségét tárgyazzák, alig méltatja figyelmére a közigazgatási bíróságnak idevonatkozó hatáskörét; épp így beható kritika nélkül csak regisztrálja a bírák, bírósági hivatalnokok, kir. ügyészek és ügyészszégi hivatalnokok vagyoni felelősségéről szóló törvényi határozmányokat, a katonai személyekre vonatkozó jogot és a ministerek s a számszéki elnök vagyoni felelősségének kérdését.

A tételes jog iránt több igen lényeges tévedése van, így pl. az állam szavatosságát, általánosan fennállónak mondja az állami hivatalnokért, ha ezek hivatalos határkörükön belül eljárva egyeseknek, testületeknek jogtalanul kárt okoztak, holott e szavatosság csak a vagyonkezeléssel megbízott állami tisztviselőkre vonatkozik (1871. VIII. 1897. XX.)

Tévedés az általán, hogy kártérítéssel tartozik a hivatalnok, ha a fennálló jogszabályok értelmében járt el és *tévedésből* kárt okozott, és hogy a teljesen „culpa” nélküli jogtalan intézkedésért is perelhető a kincstár kártérítésért. (55. l.)

Tévedésben van a szerző a törvényhatóságnak és községnek szavatossága felől is, mert e szavatosság sem általános, csupán a törvényekben különösen megállapított károk megtérítésére nézve áll fenn; még erősebb, sőt könnyelmű tévedés azon állítása (101), hogy a törvényhatóság vagyonjogi személyének vagyoni felelősségeért az állam szavatol. Ha ez igaz, hogy lehetséges az, a mit szerző ugyane lapon állít, hogy a kormány fiscalis érdekből, a *kárösszegnek pótdadó általi* fedezésére utalja a törvényhatóságot. Szinte csodálatos, hogy a szerző így elveti a sulykot. A 104. lapon ugyancsak erős tévedés van, a mikor a törvényhatóságot felelősnek mondja a *tisztviselő vétkességnélküli cselekményeiért is*. Hogy a rendezett tanácsú városok rendőrkapitányaiért az állam közvetlenül szavatol, szintén nem fogadható el igaz gyanánt; valamint az sem, hogy a mennyiben a község mint hivatalnokaiért szavatol, a kár megtérítésére képtelen, általán a törvényhatóság és az állam szavatolnak subsidiariusan (112).

Túlmerész a szerző azon állítása, hogy a bíró gondatlanságból kárt nem okozhat, illetőleg a gondatlanságot mindig fedi a bírói független mérlegelési jog (124).

A külföldi jog ismertetése igen hiányos; és a felvett három államra: Ausztriára, Poroszszágra és Franciaországra nézve is csak egyes törvényi vagy rendeleti szakaszok kiragadására szorítkozik.

Az esetleges reformkövetendő irányelveit illetőleg a szerző en bloc elfogadja a magyar jogászgűlés megállapításait helyesekűl, de ha így eredetiségre számot nem tart is, fáradságot vesz magának arra, hogy önállólág is megindokolja az ott nyilvánult felfogásnak helyességét.

Mindezek után, tekintettel folyékony és jó magyaros nyelvezetére is, e dolgozatot, hibái daczára, *dicséretre* érdemesnek tartjuk:

A II. számű dolgozat, melynek jelígeje L'etude et le travail etc. jelentékenyen esekélyebb értékű dolgozat, mint az előbbi, pedig a szerző tehetségét egy-egy kiemelkedő részletes, kritikájának itt ott a dolog mélyéig elható ereje elárulják. Ily nehéz és eléggé bonyolódott kérdéssel való megbirkozáshoz, az elengedhetlenül szükséges jeles képeesség mellett gondos adatgyűjtés, részletes tanulmány, szorgalmas és gondos kidolgozás szükséges.

A tételes jog előadásában e dolgozat korántsem oly kimerítő, mint társa; sajátságos, hogy a bírák felelősségét illetőleg ez is azon téves követelést hangoztatja, hogy a bíró csak a szándékosan elkövetett károsításért legyen felelősségre vonható, de ne a vétkes gondatlanságból származott kárért is (53). Erre vonatkozó indokolása naivitás.

A tévedésből eredhető és a culposus károsításokat nem különbözteti meg jól a szerző és oly felfogás látszik nála uralkodni, mintha a tényekben való tévedés mindig culposus lenne a közhivatalnoknál.

A külföldi jogokról teljesebb ismertetést nem nyújt a szerző, külön részt nem is szentel ezeknek dolgozatában épp így nem foglalja egybe az esetleges reformnál követendő irányelveket s ezekre vonatkozó fejtegetéseit. Ezért a dolgozat esonkának is mondható. Megemlítendő végűl, hogy a szerző

a bírálókhoz intézett végszavában maga is elismeri dolgozata fogyatékoságát, s azt egész napi életfentartási elfoglaltságával és közbejött betegséggel mentegeti.

Budapesten, 1899 április 22-én.

KMETY KÁROLY.

Dr. MARISKA VILMOS.

III. Az orvostudományi kar jelentése.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 1892/1898/99. r. számú becses átíratára szerencsénk van hivatalos tisztelettel értesíteni, hogy az 1898/99. tanévre hirdetett egyetemi pályakérdésekre történt pályázatok eredményei a következők:

I. A 13. és 14. számú boncztnai, a 15. számú élettani, a 17. számú kórboncztnai, a 23. és 25. számú belgyógyászati, a 26. és 27. számú sebészeti, a 28. és 29. számú bőrkórtani, a 30. és 31. számú közegészségtani és a 33. számú törvényszéki orvostani pályakérdésekre pályamunkák nem érkeztek be.

E meddő pályatételek közt van:

70 frtos Pasquich-díj öt és 260 frtos Senger-díj nyolcz.

A tizenhárom meddő pályakérdéssel szemben az általános kórtan, kórszövettan, belgyógyászat és elmekórtan pályatételei 9 pályamunkát mutatnak fel. Az orvostudományi kar által kitűzve volt pályakérdésekre beérkezett e pályamunkákról szóló részletes beszámolás a következő:

II. *Az általános kórtanból* kitűzött 16. számú következő pályakérdésre: „Kivántatik önálló kísérletek alapján a félkörös-csatornák sérelmeiből kiinduló egyensúly-zavarok leírása. Jutalma a Senger-alapból 260 frt“ egy pályamunka érkezett be „*Vanitatum Vanitas*“ jeligével. A pályamunka 266 lapra terjed, melyhez 28 részint kézírjazot, részint fényképet tartalmazó tábla és egy szekrényke van mellékelve, mely utóbbiban 50, a félkörös csatornákra vonatkozó boncztnai készítmény van elhelyezve.

Szerző boncztnai készítményeiből és végzett kísérleteiből

kitűnik, hogy kísérleti technikáját e kérdésre vonatkozólag jól begyakorolta, a minek folytán nemcsak az eddigi szerzők kísérleti eredményeit tudta szabatosan megismételni és ellenőrizni, hanem sok tekintetben szabatosabban ismételve azokat, új tudományos és abszolút becű eredményekhez is jutott, minélfogva bár a kitűzött kérdést teljesen nem is merítette ki, annak egyes részleteit sikeresen megoldotta és remélhető, hogy ha a kérdés tanulmányozását az eddigi irányban tovább is folytatja, még több újabb, abszolút becű kísérleti eredményre is fog eljutni.

Ez alapon Högyes Endre és Plósz Pál ny. r. tanárok egybehangzó bíráló véleményének meghallgatása után a pályadíj a „Vanitatum vanitas“ című jeligés munkának odaitéltetett.

Szerzőül a felbontott jeligés levélke: dr. *Marikowszky* György egyetemes orvosdoktort nevezte meg.

III. A folyó tanévi pályatételek között legtöbb pályamunkával a *kórszövettan terén* találkozunk, a mennyiben mind az öt kórszövettani pályakérdés megfejtőre talált. És pedig: 18. szám alatt: „A rekeszizom kórboneztani és kórszövettani elváltozása heveny és idült betegségekben. Jutalma az Arányi-alapból 60 frt“ pályadíjra a „Per laborem ad honorem“ jeligés munka érkezett be.

A munka 98 negyedréti lapra terjed s hozzá 3 lapon 7 rajz, továbbá egy dobozban 238 mikroszkopos készítmény van csatolva.

Számos mikroszkopos készítménye igen csinosan van kiállítva, ügyes kézről és nagy gyakorlottságról tesz tanúságot és további vizsgálatoknál is értékesíthető anyagot képez.

Pályázó tervszerűen és komoly igyekezettel látott a munkához s kivitelében tájékozottságot, kiváló szorgalmat és ügyességet tanúsított, ezen okból dolgozatát dicséretre és a kitűzött pályadíjra érdemesnek tartja Genersich Antal ny. r. tanár, mint bíráló.

Az orvostanártestület ez alapon oda is ítélte az Arányi-féle 60 frtos díjat „A per laborem ad honorem“ jeligés munkának, melynek szerzője, a felbontott jeligés levélke szerint: *Hollós* József V-öd éves orvostanhallgató.

A másodszor kitűzött 20. sz. alatti pályakérdés: „Tanulmányoztassanak a szívbillentyűkön az arterio-sclerosis mentén fejlődő elfajulások kórboneztani és kórszövettani szempontból. Jutalma az Arányi-alapból 60 frt“. Jeligióje „Per aspera“.

A dolgozat Genersich Antal ny. r. tanár véleménye szerint bár rövid, mindössze 39 negyedréti lapra terjed, mégis a keresetlen egyszerű irányban az arterio-sclerosis mentén kifejlődő elváltozásokat határozott vonásokban, jellegzően és jól áttekinthetően tárgyalja.

A munkálathoz mellékelt 68 drb mikroskopi készítmény tanuskodik a vizsgáló ügyességéről és arról, hogy tárgyával kitartó szorgalommal, szeretettel foglalkozott és a természet után 14 táblán készült rajzok, melyeket egy kis atlaszban foglalt össze, a rajzoló kiváló szorgalmáról tesznek tanuságot.

A dolgozat oly munkaerőre vall, mely a legjobb reményekre jogosít és a jeles munkás kiváló dicséretre és a kitűzött pályadíjra érdemes.

Szolgáljon buzdításul a jövőre a „Per aspera“ szerzőjének azon 60 frtos pályadíj, melyet a tanártestület neki egyhangulag odaítélt s melyre a felbontott jelígés levélke szerint Hágér Péter V-öd éves orvostanhallgató szerzett jogcímet.

Genersich Antal ny. r. tanár bíráló, a következő 22. sz. alatti pályakérdésre: „Milyen változások találhatók a gerincegyben és a csigolya közti duczban a végtagok csonkítása, avagy azoknak hibás fejlődése esetében. Jutalma az Arányi-alapból 60 frt“ beérkezett egy pályamunkáról, melynek jeligióje: „Az ember a természet szolgálja és magyarázója, annyit tud, a mennyit a természet rendjéből megértett s annyit ér, a mennyire tudását használni képes“ szintén kedvező jelentést tesz.

A pályamunka 66 negyedréti lapra terjed, hozzá nyolcz kisebb tábla részben színes rajz, 83 mikroszkopos és egy makroszkopos készítmény van mellékelve.

Szorgalom és kitartás jellemzi a munkát, a készítr ények ügyes kézre vallanak és értékes anyagot képviselnek, miért is tanártestületünk az Arányi-féle 60 frtos pályadíjat annak odaítélte.

A jeligés levélke szerzőül *Földes Mór* V-öd éves orvostanhallgatót vallja.

A 19. és 21. számú kórszövettani pályakérdésekre beérkezett pályamunkákra vonatkozólag *Pertik Ottó* ny. r. tanár bírálatát terjesztette a tanártestület elé.

19. „A makro- és mikroszkopikus alapon fejtegettesék, lehetőleg kórboncztni észlelések belevonásával is, a retrograd-metastasisok kérdése. Jutalma az Arányi-alapból 60 frt“ című pályakérdésre a „Duo sunt praecipue medicinae cardines: ratio et observatio“ jeligés munka nyújtott be.

Az 54 negyedrétlapu szöveghez sajátkezű 30 görseői készítmény van mellékelve.

Szerző a kérdés történelmi fejlődését és mai álláspontját világosan, áttekinthetően és tanulságosan vázolja, itt-ott oly kritikai megjegyzésekkel, melyek a kérdésben otthonosságot bizonyítják. Fejtegetéseihez és irodalmi tanulmányaihoz saját észlelésű és a nyirokpályák útján történt retrograd-metastasis esetét fűzi annak makró- és mikroszkopikus leírásához. E leírások főleg a dolgozat vége felé ugyan némi kívánni valót hagynak, de úgy látszik, a szerző rendelkezésre állott idő elégtelenségével függnek össze. Ha a fogyatkozás pótoltatik, mire szerzőt képesnek kell tartanunk, a dolgozat érdemileg is közölhető s a kérdés mai álláspontját megismerni akaró olvasóra világos expositiójával csak haszonnal lehet.

Az odaitélt pályadíj szerzője, a jeligés levélke szerint: *Hollós József*, V-öd éves orvostanhallgató.

De a 21. számú pályakérdés is „Vázoltassanak sajátkezű görseői készítmények alapján a csont azon szövetű változásai, melyek a csont felszívódásait és ellágyulását kísérik. Jutalma az Arányi-alapból 60 frt“ eredményre vezetett a „Justitia regnorum fundamentum“ jeligés munkával.

A munka 52 negyedrétlapon tárgyalja a kérdést, mihez 10 sajátkezű rajz és 40 kórszövettani sajátkezű készítmény van csatolva.

A dolgozat oecse abban fekszik, hogy a csontok kórszövet tana egyik legdelikátabb kérdésének, a *Recklinghausen*-féle rostélyfiguráknak tanulmányozására szerző új methodust talált,

mely az eddigi módszereknél is tökéletesebb és nevezetesen állandóbb eredményeket ad.

Tekintettel szerzőnek szorgalmára, a mellékelt görösi készítmények által beigazolt szövettani technikájára, különösen pedig arra, hogy csontvizsgálati módszereinket előre is vitte, a pályaműnek a pályadíj, mint a melyre tökéletesen rászolgált, odaitéltetett. Szerzőül *Ziffer Hugó*, V-öd éves orvostanhallgatót nevezi meg a jelítés levél.

III. A belgyógyászatból a harmadszor kitűzött következő 24. számú tételre:

„A központi és körzeti bénulások fogalma és symptomatológiája. Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt“, két pályamű érkezett be. Az egyik munka jeligéje: „Első kísérlet“, a másiké: „Graecus“.

Kétly Károly ny. r. tanár birálati jelentése szerint az utóbbi 16-oldalas férczmunka, a hol a bénulásokra vonatkozó rész valamely közkeletű kézikönyvből van kiírva s már az első mondat is absurdum, szóval a dolgozat kritikán alóli.

Abszolút értékű, örvendetes eredményt mutat fel azonban az „Első kísérlet“ című pályamű. Szerző rövid, de a munkában fejtegetett kérdések megértéséhez elegendő anatómiai bevezetés után a központi és körzeti idegrendszer mozgató részének fiziologiáját tárgyalja. Ugyanitt kellőképen méltatja a neurontheoriát is.

Ezen két bevezető fejezet után áttér a tulajdonképeni tárgyára, a bénulásokra.

Szerző tényleg a kitűzött kérdést tette földolgozás tárgyává, még pedig az idevágó, alig áttekinthető irodalomnak jórészt eredetiben való áttanulmányozása alapján. Ez utóbbihoz szükséges szorgalom maga elegendő volna arra, hogy e munka a pályadíjra érdemesnek nyilváníttassék. De e nagy szorgalom mellett ép oly dicséretreméltó a szerző irodalmi jártassága, a melylyel a nagy chaosból ki bírja szedni az összetartozókat és ezeket logikus összefüggésben le is tudja írni.

Nem hallgatható el, hogy szép számmal vannak helyesírási hibák, hogy sok helyütt nem a legáltalános kifejezést használja és hogy a nyelvezet egyáltalában nem érdemi meg az „édes anyanyelv“ epithetont. De midőn látjuk, hogy szakmájában

kezdő orvostanhallgató nehéz tárgyának egy még nehezebb fejezetét annyi józansággal bírja kezelni, akkor, a mondhatnók gyermekes stylust, nem is neki róhatjuk fel hibául, hanem azt középiskolai nevelésének rovására kell írunk.

Nem szolgálhat tehát ez gátul arra nézve, hogy az orvostanártestület *Elfer Aladár* IV-ed éves orvostanhallgatónak a pályadíjat oda ne ítélje. A felbontott jeligés levélke ugyanis őt vallja az „Első kísérlet” szerzőjéül.

IV. Végül az elmekórtanból 32. sz. a. kitűzött következő pályakérdésre: „Irassanak le a hűdéses elmezavar tünetei, annak kóroktana és therapiája. Pályázóknak az elme- és idegkórtani klinika beteganyaga rendelkezésre áll. Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt” is beérkezett egy pályamunka: „Ars longa, vita brevis” jeligével. A munka 147 írott oldalon a kérdés irodalmi áttekintését és nyolcz észlelt eset leírását adja; szerző dicséretes törekvéssel igyekszik a kitűzött kérdést megoldani, kórészletei kiváló szorgalomról tesznek bizonyosságot, miért is az „Ars longa, vita brevis” jeligéjű pályamunkát a díj kiadására érdemesnek ítélte a tanártestület.

Farkas Ignác V-öd éves orvostanhallgatót nevezi meg szerzőül a jeligés levél.

Budapest, 1899 április hó 25-én, az orvoskari tanártestület VIII-ik rendes üléséből.

KLUG NÁNDOR,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rektora ő nagyságának

Budapesten.

A „Högyes Endre-féle általános és kísérleti kór- és gyógytani pályadíj-alapítvány” alapítólevele 54099/898. VIII/31. szám alatt jóváhagyatván, 1898/99. tanév szeptember havában az orvoskari dékáni hivatal az ezen alapítvány terhére kitűzött pályakérdésre a pályázatot szabályszerűen kihirdette. Ezentúl pedig a tud.-egyetemi jutalomtételek között kér helyet e pályakérdésnek is.

Az egyetemi jutalomtételek határidejének megfelelőleg kitűzött határidőn belől a következő pályakérdésre:

„Írassék le a spora-fejlődés menete különböző bakteriáknál önálló vizsgálódások alapján.

Jutalma: a Högyes Endre-alapból 70 frt. Határidő: 1899. III/31.“

egy pályamunka érkezett be: „Omnis vita ex cellula“ jeligével. Högyes Endre ny. r. tanár, bíráló jelentése szerint a dolgozat 32 quart-oldalra terjed, melyhez 14 rajz és három fotográfiai tábla van mellékelve 40 ábrával, továbbá 11 tartóban 385 mikroszkopi készítmény.

Írásmodora tiszta szabatos magyarságú, a leírások rövidek, praecisek, szószaporítás nélküliek, az egybefoglalások logikusak, a magyarázó rajzok ügyesek, a fénykép felvételek sikerültek, az állandó készítmények szintén sikerültek és becsesek.

Megérdemli tehát a 70 frtos jutalomdíjat, mely a jeligés levélke szerint *Nagy Pál IV-ed éves* orvostanhallgatót illeti meg.

Mint hogy az alapítólevél rendelkezése szerint a jutalomdíj az egyetemi évzáró ünnepélyen adandó ki, van szerencsénk a jelzett összeget ide mellékelve átszármaztatni.

Budapest, 1899 április hó 25-én, az orvoskari tanártestület VIII. rendes üléséből.

KLUG NÁNDOR,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 2001/898/99. számú becses átiratára szerencsénk van értesíteni, hogy a Korányi Frigyes-féle alapítványnak 100 frtnyi kamatja, mely az alapítólevél értelmében a f. tanévben egy, a belbetegségek kór- és gyógytanára vonatkozó tudományos kérdés kísérleti megoldásának jutalmául lenne kiadható, pályamunka hiánya folytán ezuttal sem ítéltető oda senkinek, noha az orvostanhallgatók e tanév szeptember havában a pályázatra szabályszerűen felhivattak.

Budapest, 1899. évi április hó 25-én, az orvoskari tanártestület VIII-ik rendes üléséből.

KLUG NÁNDOR,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 1999/98/99. számú átíratára szerencsénk van értesíteni, hogy a *Jendrassik-féle alapítványból kiadandó 100 frtnyi jutalomdíjra*, mely az előző négy évi időközéből eredőleg az élettan vagy épszövettan körébe vágó önálló vizsgálat alapján orvostanhallgató által készített tudományos dolgozat díjazására fordítandó, az orvoskari tanártestület f. évi szeptember havában nyílt pályázatot hirdetett; a kittüzött határidőn belül egy pályamunka érkezett be: „a tejmirigy nyugalomban és működés közben” címen dr. Szabó József egyetemi tanársegédétől, ki e dolgozatot 1896-ban, IV-ed éves orvostanhallgató korában írta.

A dolgozat a „Magy. Orvosi Archivum” V. kötetében, és németül az „Archiv für Anatomie”-ban jelent meg. Hozzá négy rajz van mellékelve. Szerző, az emlőmirigy sejtjeinek eddigelé nem ismert, a működéssel járó változásait írja le. Egyedül a sejt mag chromatin anyagának elhelyezéséből már felismerhető, vajjon a mirigy elválasztott-e tejet vagy sem; a nyugvó mirigyet illetőleg az abszolút nyugalomban levő mirigyet, a relativ nyugalomban levőtől különbözteti meg. A sejtek elválasztás közben nem pusztulnak el, ugyanazon sejt a szoptatás egész tartama alatt elválaszt: mytotikus alakok csak a terhesség alatt s szülés utáni első napokon találhatók.

Ezek alapján dr. Szabó József ez abszolút becsű dolgozatának az orvostanártestület a jutalomdíjat egyhangulag odaitélte.

Budapest, 1899. évi április hó 25-én, az orvoskari tanártestület VIII. rendes üléséből.

KLUG NÁNDOR,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 2000/898/99. sz. becses átíratára, szerencsénk van értesíteni, hogy a *Rupp-féle 100 frtos jutalomdíj a folyó tanévben*, midőn a rektori méltóság az

orvosi karon van, oly negyed-, vagy ötödéves orvostanhallgató jutalmazására lévén fordítandó, ki helyes magaviselet mellett sikeres tanulmányozás és valamely orvosi, vagy ilyenrel rokon szakmában ügyessége által magát kitüntette, a pályázat e tanév elején szabályszerű módon kihirdettetett.

Beérkezett két folyamodvány. *Gallego Ede* ötödéves és *Politzer Lipót* negyedéves orvostanhallgatóktól.

Annak megemlítésével, hogy a nevezés az orvosi kart illeti, tekintettel folyamodók magaviseletére, tanulmányaira, nevezetesen arra is, hogy közülök melyik foglalkozott behatóbban valamely orvosi szakmával: *Gallego Ede* ötödéves orvostanhallgató részesítendő elsőbbségben *Politzer Lipót* negyedéves orvostanhallgatóval szemben, ki különben szintén kitűnő szorgalmú s vizsgáit a kellő időben részben kitüntetéssel tette le.

Ez alapon tehát, noha *Gallego* fővárosi jubiláris ösztöndíjat is élvez, minthogy a szorgalmi díjak adományozásánál a vagyoni viszonyok mérvadóknak nem tekinthetők, a Rupp-féle 100 frtos szorgalmi díjat *Gallego Ede* ötödéves orvostanhallgátónak adományozta tanártestületünk.

Budapest, 1899 április hó 25-én, az orvoskari tanártestület VIII-ik rendes üléséből.

KLUG NÁNDOR,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rektora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 1892/898/99 R. sz. átíratára, szerencsénk van ide mellékelve megküldeni

1. az 1898/99 tanév pályázatainak eredményére vonatkozó jelentést és

2. az 1899/900. tanévre kitűzendő pályakérdéseket.

Egyszersmind Nagyságodnak becses tudomására juttatjuk, hogy az idei pályabonczolatoknál az Arányi-alapból kiadandó első díjat, 40 frtot az első sorban legjobb bonczjegyzőkönyvért: *Derencsai Rezső* harmadéves orvostanhallgató, a második díjat pedig, 20 frtot, a másodsorban legjobb bonczjegyzőkönyvért: *Kádár Andor* harmadéves orvostanhallgató nyerte el.

Figyelemre méltó bonczjegyzőkönyvekkel vettek részt a pályázatban *Plesch János* és *Kolczonay István* ötödéves orvostanhallgatók s azon helyzetben vagyunk, hogy szorgalmukat 15—15 frtos szorgalmi díjakkal ismerhetjük el, a mennyiben e célra, meg nem nevezhető kézből, 30 frt tétetett le az orvoskari dékánnál.

Az egyetemi ünnepélyen kiadandó, összesen 90 frtnyi szorgalmi díjat s a sikeresen megoldott kórszövettani pályakérdéseknek 300 frtnyi Arányi-féle jutalomdíját bátrak vagyunk jelen átiratunk kapcsán Nagyságodhoz átszármaztatni oly megjegyzéssel, hogy a Högyes Endre-féle általános és kísérleti kór- és gyógytani pályadíjról, nemkülönben a Bita-féle szorgalmi díjról, továbbá a Jendrassik-, Rupp- és Korányi-féle jutalomdíjakról tanártestületünk külön átiratokban számol be.

Budapest, 1899 április hó 25-én, az orvoskari tanártestület VIII-ik rendes üléséből.

KLUG NÁNDOR,
e. i. dékán.

IV. Bölcsészettudományi kar jelentése.

Nagyságos Rector Úr!

A bölcsészettudományi karnak a folyó 1898/99. tanévre hirdetett pályakérdéseinek pályázati eredményére vonatkozó jelentésemet a nevezett karnak 1899. évi május hó 4-én tartott V. rendes ülése határozatai alapján a következőkben van szerencsém Nagyságod elé terjeszteni:

A folyó tanévre kitűzött *tizenegy* pályakérdés közül *hatra* beérkezett összesen *nyolcz pályamű*, ellenben *öt* pályakérdésre, nevezetesen:

a Magyar történelemből	kitűzött 35. szám alatt		
a Középkari egyetemes történelemből	„ 36. „ „		
az Oklevéltanból	„ 37. „ „		
a Földrajzból	„ 38. „ „		
az Embertanból	„ 43. „ „		

kitűzött egy-egy pályakérdésre pályamunka nem érkezett be.

A beérkezett pályamunkákról szóló jelentésem első részében van szerencsém az ezekre vonatkozó kari határozatokat röviden előterjeszteni, míg másik részében a bíráló szaktanárok véleményes jelentéseit foglalom össze.

I. Kari határozatok a beérkezett pályamunkák jutalmazása tárgyában.

1. *Magyarország történetéből* a következő kérdés volt kitűzve: „Kivántatik Magyarország története hazai és külföldi kútfőinek ismertetése és bírálata 1526—1606-ig. Jutalma a *Schwartner*-alapból 360 frt. (A benyújtás határnapja 1899. évi márczius hó 31.)

Beérkezett *egy* pályamunka, mely jelige helyett magát a pályakérdést mutatja úgy a pályamunka első lapján, mint a hozzá mellékelt lepecsételt levélke homlokán. A kar (*Ballagi Aladár* és *Marczali* Henrik ny. r. tanárok jelentései alapján) e munkát jutalmazásra érdemesnek nem találván, a pályadíjat nem adja ki.

2. *A latin nyelvészetből* a következő kérdés volt kitűzve: Mi különbség van a latin és a magyar nyelv között a birtokos viszony kifejezésére nézve? Kivántatik az összes tünemények pontos egybevetése. Jutalma a *Pasquich*-alapból 70 frt. (Benyújtási határidő 1899. évi márczius hó 31.)

Beérkezett *két* pályamű, jeligéjük: *a)* „Az irodalmi nyelv, mely a népnyelv édes gyermeke, csak úgy gyarapodhatik és újulhat igazán, ha Antaeus-ként édes anyja kebelén meríti erejét“. *b)* „Legi idcirco omnes servi sumus, ut liberi simus“. E két pályamű közül a kar (*Ponori Theurewk* Emil és *Simonyi* Zsigmond ny. r. tanárok jelentései alapján) az *a)* alattinak ítélte oda a jutalmat. E mű szerzője *Kuzmics* Ferencz II-od éves bölcsészethallgató, a báró Eötvös József-collegium tagja.

3. *A görög philológiából* a következő kérdés volt kitűzve: „Theokrités és Herondas“. Jutalma a fővárosi és az Arenstein-féle alap egyesített kamataiból 100 frt. (Benyújtási határnap 1899. évi márczius hó 31.)

Beérkezett *egy* pályamunka, melynek jeligéje: „Ogni nuovo avanzamento videnda in nuovo onore dei maestri che

ci hanno aperto e spianato la via ardua e buona“. Ascoli. A kar (*Hegedűs* István és *Pecz* Vilmos ny. r. tanárok jelentései alapján) e munkát jutalmazásra érdemesnek találván, a pályadíjat szerzőjének, *Szűtor* Zoltán IV. é. b.-hallgatónak, a báró Eötvös József-collegium tagjának ítélte oda.

4. *A magyar- és német irodalomtörténetből* a következő kérdés volt kitűzve: „Kotzebue hatása Kisfaludy Károlyra“. Jutalma a Pasquich-alapból 70 ft. Benyújtási határnap 1899. évi április hó 31. Beérkezett két pályamunka; jeligéjük: *a)* „A siker az igazság“ és *b)* „Csak te lehess boldog szép haza! szenvedek én“. [Kisfaludy K. „Erzsébet“]. A kar, meghallgatva *Gyulai* Pál és *Heinrich* Gusztáv ny. r. tanárok jelentéseit, az *a)* alatti jeligéjű munkát találta a jutalmazásra érdemesnek s a pályadíjat szerzőjének, *Somogyi* Béla bölcsészethallgatónak ítélte oda.

5. *A természettanból* a következő kérdés volt kitűzve: Kivántatik a gázok belső surlódásának elmélete és az elméleti úton nyert eredményeknek a meglévő kísérleti tapasztalatokkal való összehasonlítása. Jutalma a Pasquich-alapból 140 ft. Benyújtási határidő 1899. évi március hó 31. Beérkezett egy pályamű; jeligéje: „The mathematical difficulties in applying the theory are considerable, and till they are surmounted, we cannot fully decide on the applicability of the „theory“ (*Maxwell*, Philosophical Magazine, Fourth Series, vol. XXXV. p. 130). A bölcsészeti kar, meghallgatva báró *Eötvös* Loránd és *Fröhlich* Izidor ny. r. tanárok véleményét, a pályamunkát a jutalmazásra érdemesnek találta s a pályadíjat szerzőjének: *Zemplén* Győző III. é. b.-hallgatónak, a báró Eötvös-collégium tagjának oda ítélte.

6. *Az állattantól* kihirdetve volt a következő nyílt pályázat: Kivántatik valamely, a tudományos állattan körébe tartozó önálló vizsgálat tervezete, melyben úgy a vizsgálandó tárgy, mint a vizsgálat tudományos célja s a vizsgálati módszerek kijelöltenek. Jutalma a Margó-alapból 100 ft. A tervezetek 1897. évi október hó 15-éig az egyetemi irodába nyújtattak be s a kar 1897. évi november hó 11-én tartott II. rendes ülésében e tervezetek közül *Gorka* Sándor b.-hallgatóét fogadta el és tervezete szerint nevezettet bizta meg a

Coleopterák táplálócsövének tanulmányozásával. Gorka Sándor kidolgozott pályamunkáját 1899. évi márczius hó 15-én nyújtotta be, s a bölcsészeti kar, meghallgatva *dr. Török* Aurél ny. r. és *dr. Vámgel* Jenő helyettes tanárok jelentéseit, e munkát jutalmazásra méltónak találta s a pályadíjat szerzőjének, *Gorka Sándor* IV. é. b.-hallgatónak ítélte oda.

7. és 8. Végre a Magyar Tudományos Akadémia évi nagygyűlésén egy-egy egyetemi hallgatónak adományozandó „*Nyelvtörténeti Szótár*“, illetve „*Monumenta Historiae Hungarica*“ egy-egy példányára a folyó évben érdemesnek találta és a M. T. Akadémia főtitkári hivatalának bejelentette a kar: az első műre *Suhajda* Lajos IV. é. b.-hallgatót, a báró *Eötvös* József-collégium tagját; a második műre: *Madzsar* Imre, IV. é. b.-hallgatót, a báró *Eötvös* József-collégium tagját.

Budapesten, a bölcsészettudományi kar tanártestületének, 1899. évi május hó 4-én tartott V. rendes üléséből.

Dr. FRÖHLICH ISZIDOR,
e. i. bölcsészeti dékán.

II. A bíráló szaktanárok véleményes jelentései.

1. Jelentés Magyarország történetéből kihirdetett pályázat eredményéről.

„Kiváncsítik Magyarország története hazai és külföldi kútfőinek ismertetése és bírálata 1526—1606.“

Igen szorgalmas munka, mely a kitűzött kérdésre kielégítő feleletet ad annyiban, hogy hazai és külföldi kútfőinket 1526-tól 1606-ig név szerint felsorolja és *ismerteti*. Mint egyszerű könyvjajstrom, kezdő történészek számára igen hasznos irodalmi útmutató lehet, s ha a szerző kiegészíti a szükséges, de még hiányzó könyvészeti dátumokkal, t. i. hogy *hol* jelentek meg a felsorolt művek: kétségkívül ki is adhatja valamelyik történelmi folyóiratunkban.

De már a források „*bírálata*“ a legszerényebb kíváncságnak sem felel meg; mert rendszerint csak ily jelzőkre szorítkozik: „legkiválóbb“ (15. l.), „legterjedelmesebb“ (17. l.), „legjelesebb“ (20. l.), „legnevezetesebb“ (38. l.). Az, hogy Forgách Ferencz műve „teljes egészét képez“ (23. l.), hogy

Mindszenti Gábor emlékirata „messze túlszárnyalja a korabeli emlékiratokat“ (43. l.) stb. stb. — épp annyit érő jellemzések mint a fentebbi superlativusok.

Minthogy tehát a szerző a kitűzött feladatot csak részben, még pedig csupán alaki részében oldotta meg, — és mivel a Schwartner-jutalom szorgalmi díj gyanánt nem adható ki: munkáját a legjobb akarattal sem ajánlhatom jutalomra.

Budapest, 1899. évi május hó 1-én.

Dr. BALLAGI ALADÁR,
nyilv. rendes tanár.

Szerző nagy szorgalommal állította össze az 1526—1606-ig terjedő korszak kútfőinek névjegyzékét. A feladat körén túlmenve, még a levelezéseket és oklevéltárakat is igyekezett összeállítani.

Ezen névjegyzéken kívül aztán a legtöbb íróról közöl némely életrajzi adatot, jobbára nagyon is ismeretes feldolgozások alapján. Megmondja azután az illető munka címét és egy pár igen rövid, a dolog mélyébe éppen nem hatoló megjegyzéssel, mond ítéletet annak értéke és hitelessége felől.

Ezen túl azonban nem megy. A tartalom tüzetes tárgyalásába sohasem bocsátkozik; még kevésbbé fordít gondot az összehasonlításra, az illető kútfők forrásainak megalapítására. Így az igazán alapvető tanulmánynak nyomát sem találjuk. Hogy csak egy nevezetes példát mondjunk: nem is érinti Istvánffy viszonyát Brutushoz és Jacobinushoz, sem viszont Simigianus-ét Istvánffyhoz.

Eljárásának jellemzéseül ide iktatjuk e kor egyik legnevezetesebb művének, Brutus munkájának méltatását:

„Báthory István Bonfini munkájának folytatásával bízta meg, mit ő meg is tett és megírta „Rerum Hungaricarum libri XX.“ című munkáját, melyben hazánk történelme van tárgyalva, Bonfini utánzó iránylyal 1490-től 1552-ig. Kár, hogy e munka utolsó negyedrésze elveszett. Művének hangulata nyugodt, minthogy már öreg korában írta. Brutus e munkájának megírásához a szükséges anyagot a gyulafejevári levéltár oklevelei szolgáltatták. E mű a legterjedelmesebb kútfők

egyike. Nagy történelmi munkáján kívül Brutus még több kisebb történelmi munkát is írt. Munkáját kiadták Toldy Ferencz és Nagy Iván". (17. l.)

Valamivel bővebbek, de éppen nem mélyebbre hatók az Istvánffyról, Szamosközyről, Gyulafi Lestárról és Tinódyról szóló fejezetek. De Brodericsnak, Mindszentinek és Zermeghnek csak 10—12 sort szánt mindössze. A mellett adata, ítélete néha megbízhatatlan is.

Így p. o. midőn Szerémiről azt mondja (37. l.): „Műve e korban a legolvasottabbak egyike volt, mert a mesének folytonos szövésével az olvasó figyelmét mindig eleven tartotta.“ Honnét tudja ezt szerző? Hisz csak egy kézírata maradt; a XVI. században senki se szól róla; a XVII-ben Marnavics egyedül tesz felőle említést; aztán 1840-ig, mikor Gévay felfedezi, egész ismeretlen és csak 1857-ben jelent meg nyomtatásban.

Fájdalom, csak igen ritkán alkalmazzák nálunk kútfői dolgozatoknál az egyedül helyes mértéket: azt, mely az illető forrás hitelességének, irodalmi értékének, egész szellemének alapos fejtegetését és méltatását követeli. Elismerjük, hogy még a bibliographikus összeállítás is hasznos. De e pályamunkában az is hiányzik. A kiadások közül legfőlebb ha egy említetik; kézíratról éppen nincs szó.

Önálló kutatást, úgy látszik, csak a fogarasi levéltárakban végzett a szerző. (114—116. l.)

Az ilyen összeállítás esetleg megállhat egy lexikonban, de tudományos értékre nem tarthat igényt. Bármennyire elismerem a szerző szorgalmát, a pályadíjat kiadhatónak nem tartom.

Budapest, 1899 április 19-én.

MAR CZALI HENRIK.

2. Jelentés a latin nyelvészből kihirdetett pályázat eredményéről.

A 39. sz. pályakérdésre, mely így szól: „Mi különbség van a latin és magyar nyelv között a birtokos viszony kifejezésére nézve? Kivántatik az összes tünemények pontos egybevetése“ e két pályamunka érkezett.

Egyiknek ez a jeligeje: Legi idcirco omnes servi sumus, ut liberi simus. Cicero.

Másiknak ez: Az irodalmi nyelv, mely a népnyelv édes gyermeke, csak úgy gyarapodhatik s újulhat igazán, ha Antaeusként édes anyja kebelén meríti erejét. (P. Thewrewk Emil: A helyes magyarság elvei 99. lap.)

A latin jeligéjű pályamunka elég érdeklődésre és szorgalomra vall, egyes részletei helyesek is; de az egész nem üti meg azt a mértéket, melyet a pályázat megkíván.

A magyar jeligéjű pályamunka mind terjedelemre, mind értékre nézve jóval magasabban áll. Vannak ugyan hibái és hiányai, de egészben véve öröndetes sikert mutat, s kellő átdolgozás után tudományos becsű munka fog válni belőle. Részletes útbaigazítással szívesen szolgálók.

Azzal az indítvánnyal járulok a tekintetes Bölcsészeti kar elé, hogy a pályadíjat a magyar jeligéjű pályaműnek kiadni méltóztassék.

Budapecsten, 1899. április 22.

Dr. Ponori THEWREWK EMIL
nyilv. r. tanár.

Az 1. számú latin nyelvészeti pályamunkának jeligéje: „Az irodalmi nyelv, mely a népnyelv édes gyermeke“ stb. Terjedelme 149 negyedréti irott lap.

Ez a munka nagy olvasottságra vall; a szerző a legjobb forrásokat használta, számot is ad róluk mindenütt. De nemcsak a nyelvészeti irodalmat használta föl a szerző, hanem maga is sok becses megfigyelést gyűjtött a latin, de különösen a magyar nyelvi jelenségekre.

Figyelmét a birtokviszonynak összes használataira és szerkezeteire kiterjeszti, mindvégig helyesen hasonlítja össze a két nyelv szokásait, és különös dicséretet érdemel, hogy mindig tekintettel van a nyelvtörténeti fejlődésre (érdekes pl. a latin dativus birtokos jelentésének a magyaréhoz hasonló fejlődése, 30. l.) Különben is sok jó megjegyzése és magyarázata van, pl. a személyragos és személyrag nélküli megszólításokról (*gazdám* és *gazda* stb. 47), a birtokos nélküli kifejezések eredetéről (*istentelen legye* stb. 96).

Vannak hibái is, de ezek mind csekélyek és nem sokat vonnak le az egésznek értékéből. Az anyagnak elrendezése

nem elég áttekinthető s az idézet-csoportok nincsenek elkülönítve a fejtegető részekről, úgy hogy a munkának olvasása fárasztó. Néha a szerző olyan jelenségekre is, melyek bizonyításra nem szorulnak, számos példát idéz.

Egészben véve ez a pályamű nagyon sikerült s a *jutalmat mindenképpen megérdemli*.

A 2. sz. latin nyelvészeti pályamunkának jeligéje: Legi idcirco omnes servi sumus, ut liberi simus. Cic. Terjedelme 64 negyedréti írott lap.

Ebben a munkában igen kevés az önállóság. Csak a nyelvtanokból vett szabályokat állítja össze. A latin nyelvre vonatkozó tudományos irodalmat igen kis mértékben használta föl, a magyarra nézve pedig többnyire elavult magyarázatokat idéz. A hol maga kockáztat egy-egy magyarázatot, ritkán szerencsés (a 29. lapon pl. azt állítja, hogy *enyém*-ben *eny* a birtokost, *m* a birtokot jelöli). A két nyelv közti eltéréseket és egyezéseket sokszor zavarosan határozza meg.

Jutalmazásra ezt a munkát nem ajánlhatom.

Budapest, 1899 május hó 4.

SIMONYI Zs.

3. Jelentés a görög philológiából kihirdetett pályázat eredményéről.

Theokritos és Herondas mimusai, pályamű a görög philológiából, Jelige: Ogninuovo avanzamento ridonda in nuovo onore dei maestri che ei hanno aperto e spianato la via ardua e buona. Ascoli. 1—197 írott negyedírvét lapra terjedő értekezés. A rövid előszó 4 főszakaszra osztja e munkát: 1. a *mimusról általában*. 2. *Theokritos élete és mimusai*. 3. *Herondas élete és mimusai*. 4. *A kettő közti párhuzam*. Szerző előrebocsátja, hogy értekezését nem tekinti végleges kidolgozásnak és kéri a bírálók útbaigazítását.

A Theokritos és Herondas közti különbséget a Herondas életrajzában kapcsán úgy dönti el, hogy Herondast ifjabbnak tekinti és költői pályája delét Ptolemaeus Euergetes (247—221) korára teszi. Theokritos idyll-költészetével tüzetesebben nem foglalkozik, csak a mimusokul tekinthető II. XIV—XV. költe-

ményt tárgyalja behatóbban és ezekben csatolja a XXI. (Halászok) cz. költeményt, melynek hitelességét megkísérli védelmezni és végezetül a XX-ik idyllt, mely a Ziegler-féle codexekben Theokritos neve alatt fordul elő, szintén mimus-szerűnek tartja, de elvitatja Theokritostól. Fölvehette volna az 'Ωαριστός-t, (XXVII), mely összehasonlítás szempontjából is érdekes.

Herondas újonan fölfedezett mimusait sorba veszi: és méltatja (104—166). A kettő közötti párhuzamnak szenteli értekezésének utolsó részeit (167—197.).

Vélemény.

A pályakérdés kitűzésénél az volt a czél, hogy a Herondas mimusainak fölfedezésével új világitásba helyezett mimus, eme mondhatni modern műfaj, jellemeztessék, a mimus fejlődésében Theokritos és Herondas viszonya megvilágíttassék és ez által Theokritos költői jelleme is új szempontból ítéltsessék meg. E pályamű szerzője értekezésének első felében felszínesen, a mimus történetére vonatkozó források, főként *Botzon* (De Sophrone et Xenarcho mimographis. Gymn. Progr. Liecae 1856. és *Sophroneorum mimorum reliquiae*. Danzig, 1867.) *Hauler* (Xenia Austriaca: Zur Geschichte des griechischen Mimus) felhasználása, a Sophron-töredékeknek Theokritos és Herondas megfelelő helyeivel való egybevetése nélkül dolgozott; Theokritos életrajzát, melyre voltaképen szüksége nem volt, mert elég lett volna a Herondastól való korkülönbség alapos tisztázására szorítkozni, Christ irodalom-történetének adataiból kivonatolta, holott Susemihl az első tekintély e kor történetére nézve (Geschichte der griech. Litt. in der Alexandriner Zeit. Lipse, 1891. 196. és köv. lapjain) és nála a chronologiai kérdésekre nézve is a Theokritos-irodalom teljes kimutatása mellett, alapos tájékoztatást találhatott volna. Aesthetikai becslés szempontjából pedig *Couat* „La poesie Alexandrine“ cz. munkája, kivált Theokritos méltatása tekintetében kitünőnek mondható és ezt sem használta. Herondas korát felette vékonyka alapon, hogy t. i. az első mimusban βασιλεὺς χορηγός csak Ptolemaios Euergetes lehet, mert ugyan e sorban (30.) a testvér-istenek templomát emelvén, Ptolemaios Philadelphost és Arsinoét már magasztalta; holott a II. mimusban (116. versben) előfordul

Syriának *Ake* nevű városa, melyet éppen Ptolemaios Philadelphos dult föl, majd újra fölépül és *Ptolemaïs* nevet töle nyer, miből Herondas korára nézve meglehetősen biztos következtetést lehet vonni. De ott van Apellesre, ott Praxiteles fiaira (Timarchos- és Kephisodotosra) való közvetlen megemlékezés, sőt Apellesnek védelme, mi oly egyszerű asszonyok ajkán egy mimusban képzelhetetlen, ha nem Herondas aesthetikai becslésének szószólói (pedig Herondas szatirikus éllel rajzolja e képet); de ott van a *VII. 86-ban* előforduló Taureon hónap említése, melyet éppen Ptolemaios Philadelphos alatt hoztak be. Szerző azért hajlandó e mimust Ptolemaios Euergetes korára Alexandriába helyezni, mert akkor már elesik Crusius ellenvetése, hogy csak a csillagászok tudhattak e hónapról, míg a köznép csak később vett róla tudomást, mert hiszen tudjuk, hogy a *parapegmák* útján köztudomásúvá vált minden újabb intézkedés a naptár terén. Épp ily gyenge alapon áll az az érve, hogy Theokritos XVII. 128. sorából, melyben szerinte *νυμφίως*-nak van Ptolemaios elnevezve, e költemény keletkezését IV. 372. tájra helyezi, holott ugyan e költemény 86. versében a syr-háborúra van vonatkozás, melyet pedig Droysen 266—265-re helyez. Úgy, de ekkor Ptolemaios már 44 éves (309-ben született). Itt a *νυμφίως* általában van értve. Igazat adok szerzőnek, hogy a rhythmikus prózában írt régi mimus első verses alakja a hexameter lehetett, tehát Theokritos az idősebb, de ha Girard alapján 20 év különbséget veszünk is föl, azért nem kell Ptolemaios Euergetes korára tenni át Herondas föllépését, sőt épp az alakbeli eltérés (a hexameter és choriambos) a görög művészeti érzék szempontjából döntő bizonyíték a mellett, hogy a Ptolemaios idejében kifejlődött művészi versengésben Herondas épp úgy résztvett, mint a hogy Kallimachos, midőn choliambust mint újító eleveníti föl, holott Herondas ephesusi származású családjának hagyománya révén találja föl e formát, melyről el lehet mondani: forma dat esse rei.

De ha e hiányokra rámutattam, jól esik ez értekezés fényoldalát is kiemelnem. Világos észjárás, kellemes és soha sem üres stílus, élénk érzék az antik szépség iránt, egyes elemzés, mely szárazzá és pedanszá soha sem válik. Az értekezés második része irodalmilag is becses, sőt a tudományos értéket

sem lehet tőle megtagadni. Éppen ezért a szerző buzdítására és arra segítésére, hogy a forrásirodalom termékeit beszerezhesse és értekezését lehetően teljes, tudományos apparatus alapján átdolgozhassa, az egész *jutalom* kiadását hozom javaslatba.

Budapest, 1899 április 13-án,

Dr. HEGEDÜS ISTVÁN.

Dr. Hegedüs István tanár úr véleményéhez mindenben hozzájárulok.

Budapest, 1899 május 2.

Dr. PECZ VILMOS.

4. Jelentés a magyar és német irodalomtörténetből kihirdetett pályázat eredményéről.

A magyar és német irodalomtörténetből kitűzött kérdésre (*Kotzebue hatása Kisfaludy Károlyra*) két pályamű érkezett be. A 1. számúnak jellegje: „A siker az igazság“, a 2. számúnak: „Csak te lehess boldog, szép haza.“ A szerzők szorgalma elismerést érdemel, fölfogásuk is helyes, kutatásaik eredménye részben becses. De módszer tekintetében kifogásolandó, hogy nem a magyar költő vigjátékaiban található motívumokból indultak ki; hogy dolgozataik ennek következtében áttekinthető dispositio nélkül szűkölködnek; hogy Kisfaludy viszonya a német íróhoz nem részesül minden szempontból kellő megvilágításban. Főadatuk lett volna önálló fejezetekben kimutatni, hogy Kisfaludy mit vett át közvetlenül és változtatás nélkül Kotzebuetől, mit fogadott el többé-kevésbé lényeges módosításokkal, mit alakított át teljesen és végre miben egészen önálló. E célra a korabeli vigjátékokra általában is figyelemmel kellett volna lenniök, mert a kérdéses motívumok közül többen nem Kotzebue sajátjai és esetleg más forrásokból származnak. Mind e pontok részben érintve vannak vagy az egyik vagy a másik dolgozatban, némelyik mind a kettőben, de csak mellékesen és kellő szabadság nélkül. Ezek szerint nem állítható, hogy a kérdés megoldását a beérkezett dolgozatok valamelyike tartalmazná; mégis kétségtelen, hogy az 1. számú dolgozat legalább részben megközelíti a kérdés megoldását, mindenesetre jóval nagyobb mértékben, mint a 2.

számú, mely czéltalan kitérésekkel van tele és elvi fölfogásában is zavaros. Azért tisztelettel javasoljuk: méltóztassék a t. kar az 1. számú „*A siker az igazság*“ jeligéjű dolgozatnak, mely alapjában helyes és könnyen kiegészíthető, a kitűzött jutalmat kiadni. Első sorban szorgalmi jutalom ez, de egyúttal elismerése annak, hogy szerző helyesen fogta föl a kérdést, kellő irodalomtörténeti tájékozottságot tanusít és legalább részben becses eredményekre jutott.

Budapest, 1899 április 26.

GYULAI PÁL,
HEINRICH GUSZTÁV,
ny. r. tanárok.

5. Jelentés a természettanból kihirdetett pályázat eredményéről.

A budapesti m. kir. tudomány-egyetem bölcsészeti kara az 1898/99. tanévre a physikából a következő pályakérdést tűzte volt ki:

„Kiváncsatik a gázok belső surlódásának elmélete s az elméleti úton nyert eredményeknek a meglévő kísérleti tapasztalatokkal való összehasonlítása.“

Jutalma a Pasquich-alapból 140 frt.

Határidő 1899. évi márczius hó 31-ike.

A kitűzött határnápig beérkezett egy pályamunka.

Jeligéje: „*The mathematical difficulties in applying the theory are considerable, and till they are surmounted, we cannot fully decide on the applicability of the theory.*“ (Az elmélet alkalmazásánál fölmerülő nehézségek jelentékenyek s míg ezeket le nem győztük, nem ítéltjük meg teljesen az elmélet alkalmazhatóságát.) Maxwell, Philosophical Magazine, Fourth Series, Vol. XXXV. p. 130.

A pályamű III + 349 sűrűn, de szabályosan és tisztán olvashatólag írt oldalt magában foglaló csinos kötésű kéziratból áll, melynek I—III. lapjai a címet s *1* részletes tartalomjegyzéket, 1—10 oldalai pedig az általános tárgyi bevezetőt s tájékoztatót és azon nagyszámú művek és értekezések részletes felsorolását mutatják, melyeket szerző munkájának kidolgozásánál felhasznált.

Ezután következik a tulajdonképeni pályamunka, melyet szerző a következő három főrésze oszt:

I. *A gázok belső surlódásának hydrodynamikai elmélete.*

(A nyomó erők componensei. A gáz feszültségi állapotának jellemzői. Mozgásegyenletek. A rugalmasság s a belső surlódás feszültségi componensei. Mozgásegyenletek. A deformáció-mennyiségek. A rugalmasság s a belső surlódás feszültségi componensei. Az energia tétele. Az állandók számának reducálása. 11—109.) 1.

II. *A gázok belső surlódásának kinetikai elmélete.*

(A gázok kinetikai elméletének alaphypothesisei. Nyomó erők, nyomások kinetikai értelmezése. A sebességek eloszlása. *Maxwell* törvénye. A sebességi componensek valamely Q függvénye középértékének az idő folyamán bekövetkezett változása. A molekulák összeütközésének részletes tárgyalása. A belső surlódás feszültségi componensei. Mozgásegyenletek. A surlódási állandó, a relaxatio-idő.) 110—266.) 1.

III. *Az elméleti úton elért eredményeknek a meglévő kísérleti tapasztalatokkal való összehasonlítása.*

(A folyadék belső surlódásának mérésére szolgáló módszerek felsorolása. A lengő korongok módszere. A transspiratio módszere. A gázok belső surlódása együtthatójának függése a gáz hőmérsékétől. 267—349 1.

Már e tartalomjegyzék is mutatja, hogy a szerző feladatát komolyan vette s a kézirat közelebbi megtekintése még inkább megerősíti e véleményyt.

Szerző mindenütt nemcsak a legjobb kézikönyvek felhasználásával, de a speciális és legfontosabb értekezések messze menő tekintetbe vételével dolgozta munkáját és nagyjában véve helyesen találta el az elméleti fejtegetések és a kísérleti tapasztalatok között fennálló arányt.

Egészben véve szerző a kitűzött kérdésre megadja a kielégítő és helyes feleletet; a meglévő tudományos irodalom segélyével feltárja a természettan ezen tartományának jelenlegi állapotát s nagy szorgalommal és beható szakértelemmel törekszik e kérdést összefüggőleg tárgyalni, mindenütt visszamenve az illető helyeken idézett eredeti forrásokra.

Szerző e szerint a pályázat feltételeinek oly mértékben

megfelelt, a milyen mértéket tudományos fejlődésének még csak kezdetén levő egyetemi hallgatónál egyáltalában alkalmazni lehet, ki nem annyira felfogásának eredetiségére és önálló buvárkodására hivatkozhatik, mely tőle jelenleg nem is várható, hanem szorgalmával, világos előadási modorával és figyelemre méltó tájékozottságával oly munkát szerzett, mely mutatja, hogy szerzője szellemi fejlődésének útján helyesen halad. E munka a jutalmazásra érdemes: ezért tisztelettel kérjük a Tekintetes Kart, hogy szerzőjének a pályadíj odaitéltessék s a jutalom kiadassék.

Budapesten, 1899. évi május hó 1-én.

B. EÖTVÖS LORÁNT.

Dr. FRÖHLICH IZIDOR,
ny. r. tanár.

6. Jelentés az állattanból kihirdetett nyílt pályázat eredményéről.

Gorka Sándor tanárjelölt úr, ki 1897-ben a b.-tudományi kartól a Margó-féle nyílt pályázati munka végzésével bizatott meg, e célra: „Adatok a coleopterák táplálócsovének boncz-, szövet- és élettanához“ című 118 quartoldalon írt munkáját, 16 ábra tábla, 9 üveg borszesz-készítmény, 101 göröcsői készítmény és 25 drb nemleges fényképlemez mellékletével küldötte be.

Pályázó mindenekelőtt a szóban forgó bogarak tápcsövének eddigi buvárlati irodalmát sorolja fel a legújabb időkig, röviden egybefoglalja a számos kutatásnak fontosabb adatait, valamint magának a kutatásnak eddigi módszereit; ezután saját vizsgálataira térvén át, a friss hússal, a döggel és növényekkel élő bogarak tápcsövének jellegzetes különbségeit mutatja ki buvárlata alapján, a melyeket saját készítményeivel bizonyít. Szerzőnek sikerült eme saját buvárlatai alapján újabb nézetekre is jutni, a melyek közt a legfontosabb az, hogy a bogarak középbelenek finom csövecsek alakjában kiálló függelékei, — a melyeket mindeddigelé mirigyeknek magyarázták a tudósok — voltaképen hámtermelő szervek. *Gorka Sándor* e pályamunkájával bebizonyította, hogy nemcsak tájékoztatva

van mindama teendők iránt, a melyeket ily tudományos buvárlásnál végezni kell, hanem magukat a buvárlati eljárásokat is nagy ügyességgel elsajátította; a mint erről valóban ügyesen és szépen kidolgozott készítményei tanuskodnak, s a melyek bármely állattani intézet gyűjteményének díszére válnának.

Az imént előadottak alapján tehát e munkát a pályadíjra érdemesnek kell nyilvánítanom.

Budapest, 1899 május 1-én.

Dr. TÖRÖK AURÉL,
ny. r. tanár.

A kir. m. tud.-egyetem bölcsészeti kar tekint. tanári testülete az 1897 nov. 11-én tartott ülésében a Margó-féle nyílt állattani pályázatra beérkezett tervezetek közül Gorka Sándor tanárjelöltét fogadta el és 414. számú végzésével megbizta a Coleoptera-k táplálócsövének tanulmányozásával. A kitűzött határidőre dolgozatát értekezés alakjában elkészítette és van szerencsém véleményes jelentésemet róla a következőkben összefoglalni.

A szerző 120 negyedrétd-oldalra terjedő munkáját, melyhez 101 drb mikroskopi készítményt, 9 üvegben 14 anatomiai praeparatumot, 25 drb mikro-photographiai negativ-lemezt és 48 eredeti ábrát, illetőleg photographiai képet csatolt; a megbiztatás és pályázati feltétel értelmében az egyetemi állattani intézetben végezte. Munkájának első részében mindenekelőtt a rovarok, különösen pedig a bogarak táplálócsövével foglalkozó munkáknak lehetőleg teljes kimutatását adja; majd „történelmi visszapillantás“ című fejezetben ismerteti a rovarok emésztő-készülékére vonatkozó eddigi anatomiai, histologiai és physiologiai ismereteinket s azokat czéltudatosan csoportosítja. E tanulságos összeállításból világosan kitűnik, hogy ismereteink még sok tekintetben hézagosak és kiegészítésre szorulnak. Azután a vizsgálati módszerekről számot adva, áttér az 53—109. oldalon saját vizsgálatainak leírására. A megvizsgált bogarak táplálócsövének ismertetését az állat táplálékának minősége szerint csoportosítja; nevezetesen a Sarcophaga-k közül: *Carabus Ulrichii*, *C. violaceus*, *C. hortensis*, *C. Scheidleri*, *C. granulatus*, *C. intricatus*, *Procrustes coriaceus*,

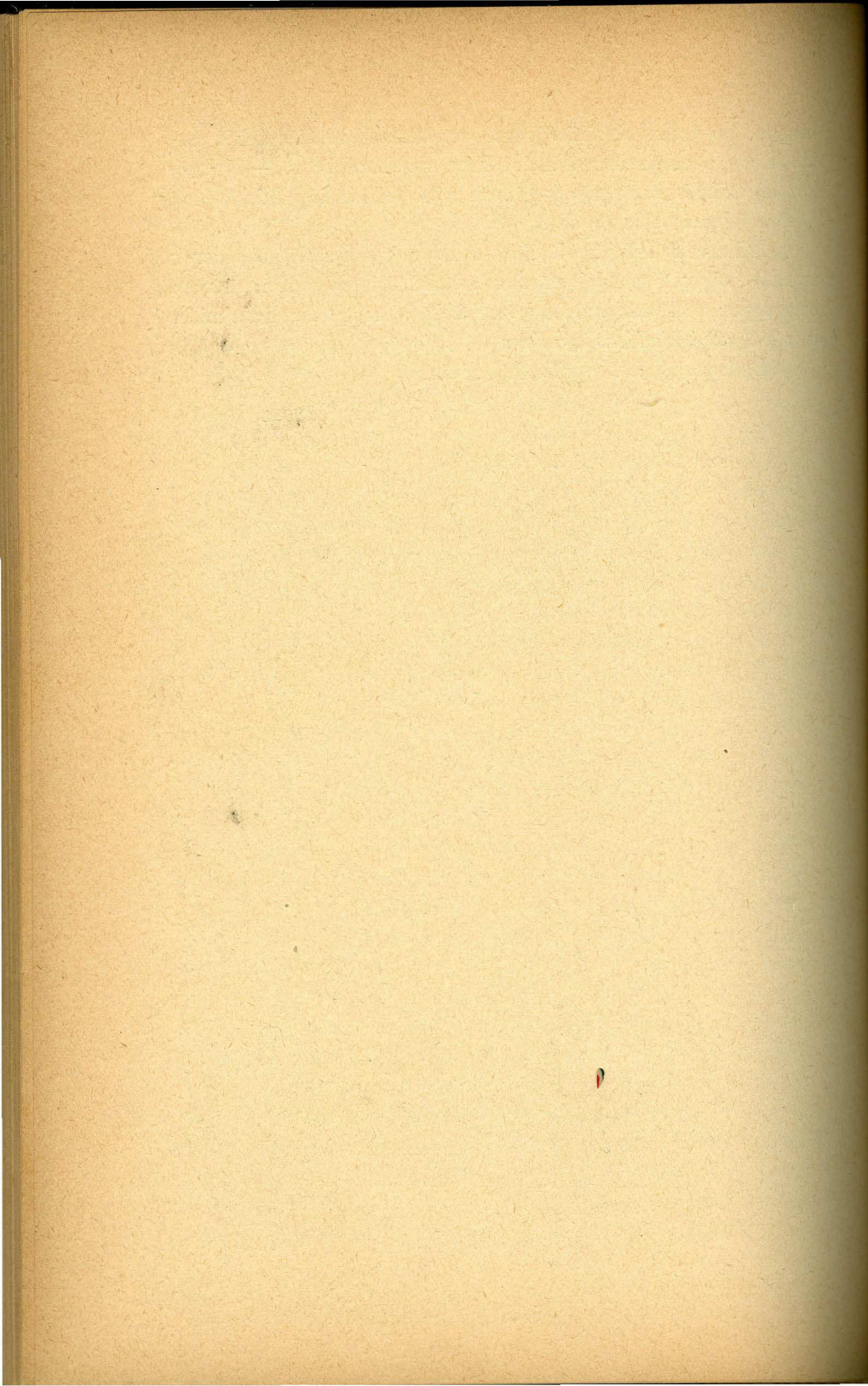
Calosoma sycophanta, *Abax melas*, *A. parallelus*, *Brachinus explodens*, *Pseudophanus pubescens*, *Zabrus blaptoides*, *Dytiscus lateromarginalis*; — a *Necrophaga*-k közül: *Necrophorus humator*, *N. vespillo*, *Necrodes littoralis*, *Silpha atrata*, *Staphylinus maxillosus*, *St. erythropterus*, *Ocypus olens*; — *Phytophaga*-k közül: *Gnaptor spinimamis*, *Blaps similis*, *Morimus tristis*, *Hydrous caraboides*, *Oryctes nasicornis*, *Dorcadion aethiops*, *Rhyzotrogus aestivus*, *Meloë majalis* és végül a *Coprophogák* közül: *Geotrupes sylvaticus* és *Hister quadrinotatus* nevű bogarak, azaz 31 fedeles-szárnýú rovar táplálószervét vizsgálta meg. A tárgyalásnál a megfelelő csoportból kiválaszt egy állatot, annak táplálócsövét azután önálló vizsgálatok alapján, a legújabb modern makro- és mikroszkopi módszerek segítségével végzett morfológiai és fiziológiai kutatásainak eredményeit részletesen írja le, míg a többi, hozzá hasonló szerkezetűeknél csakis a megegyező és eltérő sajátosságokat adja; mindegyikénél azonban számos példányon eszközölt mérések középértékét is táblázatos kimutatásokban közli. Legvégül a 109. oldalon vizsgálatainak legfőbb eredményét foglalja össze; melyből kitűnik: *a)* anatómiai tekintetben, hogy a friss húsevő bogarak táplálócsövénél a begy és előgyomor együttesen találhatók, középbélük feltűnően rövid; addig a dögevőknél a begy mindig hiányzik, végbélük aránylag nagyon hosszú; a növényevők táplálócsöve pedig nagyon hasonlít a *Coprophoga*-kéhez; — *b)* szövettani tekintetben: hogy a bogarak táplálócsöve négy rétegű; azaz: izom-, alapi hártya-, hám és belső chitin-rétegből áll; a chitin-réteg az egész táplálócsőben, tehát a középbélben is fellelhető; a középbéllel összefüggő mirigyszerű képletek nem mirigyek, hanem hámregeneráló szervek; — *c)* fiziológiai tekintetben, hogy az utótáplálócső első harmada némely bogárnál még a táplálóanyag felszívására is való. Anatómiai és mikroszkopi készítményei határozottan csinosak és kellően bizonyítják a szerzőnek az efféle kutatásokra való hivatottságát. Rajzai és photographiai pedig mutatják, hogy a szerző a látott dolgokat helyesen fogta fel és értelmezte. Végül munkájának összeállítása és tárgyalása világosan elárulja, hogy a szerző nemcsak nagy szorgalommal és igyekezettel végezte vizsgálatait, hanem

még a bogarak táplálócsövére vonatkozó ismereteinket — különösen a chitin-intimára és a hám regenerálására, — vonatkozólag kiegészítette, nemkülönben több bogár táplálócsövének pontos leírását először adja.

Mindezek alapján Gorka Sándor tanárjelölt oly derék munkát végzett, mely nemcsak a kitűzött pályadíjat, hanem még egyes pótlások után a közzétételt is megérdemli; a miért is a *pályadíj kiadását ajánlom*.

Budapest, 1899 április hó 16-án.

Dr. VÁNGEL JENŐ,
helyettes tanár.

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR
TUDOMÁNY-EGYETEMNEK JUTALOMTÉTELEI

AZ 1899/900. TANÉVRE.

I.

A hittudományi karéi.

1.

Explicetur probeturque obiectum infallibilitatis magisterii ecclesiae.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

2.

Exponatur doctrina catholica de nexu causali inter sacramenta N. L. et gratiam sacramentalem.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

3.

Exponatur S. Thomae Aquinatis doctrina de dominio proprietatis atque cum ea comparentur et ἀντιβῶς examini subiiciantur placita hodierni socialismi.

Jutalma a Fogarassy-Dercsik-alapból 100 frt.

II.

A jog- és államtudományi karéi.

4.

A közigazgatásból.

(Másodszor kitűzve.)

Fejlessék ki a községek (városok) állása a közigazgatás általános rendszerében, továbbá belső szervezetük, hatáskörük, különösen ennek kibővülése socialpolitikai tekintetben az újabb törvényhozások szerint.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 forint.

5.

A nemzetgazdaságtanból.

(Másodszor kitűzve.)

Fejtsék ki a gazdasági válságok elmélete.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.

6.

A magyar közigazgatási jog köréből.

(Másodszor kitűzve.)

Adassék a magyar közhivatalnokok *vagyoni* (kártérítési) felelősségére és ennek érvényesítésére vonatkozó jogszabályok kritikai méltatása, és jelöltessenek ki a szükséges reform irányelvei. A pályamű előnyét fog vétetni, ha a külföldi államok hasontárgyú jogintézményeit is figyelembe veszi.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 forint.

7.

Az egyházjogból.

Mennyiben forrásai az egyházi jognak a világi törvények?

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

8.

A magyar polgári törvénykezésből.

Adassék elő a szóbeliség természete és alkalmazása régibb és újabb törvényeinkben és az eljárás különböző részeiben.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.

9.

A magyar alkotmány- és jogtörténetből.

A földesúri hatalom eredete és fejlődési története Werbőczy Hármaskönyvéig.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

III.

Az orvostudományi karéi.

10.

A boncztanból.

(Módosítás másodszor.)

Vizsgáltassanak meg az állkapocs-csontosodás viszonyai úgy emberi, valamint állati embryókon, mind az alaki, mind a szövetfejlődési folyamatokat illetőleg. A mikroskopi készítmények az I. anatómiai és fejlődéstani intézet tulajdonát fogják képezni.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

11.

(Meghosszabbítás másodszor.)

Vizsgáltassanak meg az agyvelő, verő- és vivőerei befejezőkérdések alapján. A készítmények az I. és II. sz. boncz-tani intézetek tulajdonát fogják képezni.

Jutalma a Senger-alapból 260 frt.

Határidő: 1900 márczius 31.

12.

Állíttassék elő és irassék le a női medence érrendszerét feltűntető készítmény. A készítmény a II. sz. szülő- és nőgyógyászati klinika tulajdonába megy át.

Jutalma: e célra felajánlott 70 frtnyi adomány.

13.

Az élettanból.

(Meghosszabbítás, másodszor.)

Vizsgáltassék meg a lép szerepe a szervezet háztartásában.

Jutalma a Senger-alapból 260 frt.

Határidő: 1901 márczius 31.

14.

Általános kórtanból.

Kivántatik a halló-idegvégekről a test izmokra áttérjedő ép és kóros reflex-mozgások leírása önálló kísérleti vizsgálódások alapján.

Jutalma a Högyes Endre-féle alapból 70 ft.

15.

Önálló kísérletek alapján eldöntendő: ad-e immunitást egy meggyógyult gyulladás egy később előidézendő mesterséges gyulladás ellen.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 ft.

16.

A kórbonecztanból.

(Meghosszabbítás harmadszor.)

Irassék le az endarteritis chronica deformans kórbonecz-tani vizsgálatok alapján.

Készítmények csatolandók.

Jutalma a Senger-alapból 260 forint.

Határidő: 1900 márczius 31.

17.

A kórszövettanból.

Vizsgáltassék meg a rugalmas szövetváltozása a heveny és az idült tüdőgyulladásnál.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 ft.

18.

Tanulmányoztassanak a harántesikolt izomzat senilis sorvadásának szövettani viszonyai, tekintettel a phagocytok szerepére.

Jutalma az Arányi-alapból 60 ft.

19.

A gyógyszerertanból.

Tárgyaltassanak a gyógyszeres anyagok chemiai synthesisei a szervezeten belől. A synthesisek egyes esetei bírálattalag utánvizsgálandók.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 forint.

20.

A belgyógyászatból.

(Harmadszor kitűzve.)

Tanulmányoztassék a lázellenes eljárások befolyása a szervezetre.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

21.

(Meghosszabítás másodszor.)

Vizsgáltassék a tüdőgyulladás-gerjesztőül ismert bacteriumok közül a Fränkel-Friedländer-féle diplococcus, staphylococcus és bacterium coli commune hatása a tüdőre aspiratio s intravascularis befecskendezésekre.

Jutalma a Senger-alapból 260 forint.

Határidő: 1900 márczius hó 31.

22.

A sebészetből.

(Módosítva másodszor.)

Tanulmányoztassék kísérletekkel a bacteriumölő szerek intravenosus vagy hypodermatikus befecskendezésének értéke a staphylomykosis és streptomykosis gyógyításában.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

23.

Tanulmányoztassék kísérleti úton, milyen befolyást gyakorolnak a mész- és phosphorsók a csontképződésre, különös tekintettel a csonttörésnél képződő csontthegre.

Jutalma a Senger-alapból 260 frt.

Határidő: 1900 márczius 31.

24.

A szülészetből.

Tanulmányoztassanak a gyermekágyi betegségek kóroki tényezői klinikai és bakteriologiai alapokon.

Jutalma a Senger-alapból 260 frt.

Határidő: 1900. márczius 31.

25.

A bőrkórtanból.

(Másodszor.)

Tétessenek kísérletek a Ducrey-Unna-féle bacillus kitenyésztésére veneriás fekélyekből.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

26.

(Ötödször kitűzve. Meghosszabbítás, módosított szöveggel.)

Vizsgáltassanak a bőr beidegzési viszonyai az Exema-, Prurigo-, Psoriasis-, Lichennél, tekintettel a tapintás, fájdalom és hőérzés elváltozásaira, valamint a bőrreflexek magatartására.

Jutalma a Senger-alapból 260 frt.

Határidő: 1900 márczius 31.

27.

A közegészségstanból.

(Negyedszer meghosszabbítva.)

Vizsgáltassék statisztikailag a halálozás viszonya Magyarországon.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

28.

(Módosítva, másodszor.)

A bacillus enteritidis sporogenes előfordulása élelmiszerekben és vízben.

Jutalma a Senger-alapból 260 frt.

Határidő: 1900 márczius 31.

29.

A törvényszéki orvostanból.

(Másodszor kitűzve. Meghosszabbítás.)

Az 1882-től 1896. év végeig terjedő 15 évre állíttassék egybe a Budapesten végzett hivatalos bonczolások általános statisztikája; dolgoztassék ki külön-külön a hirtelen halálesetek, egészségrendőri bonczolások és erőszakos halálnemek részletes statisztikája s utóbbi alapján tanulmányoztassék a halálokok és halálnemek szerint az okbeli viszony az erőszakos halálnemek szaporodása és Budapest fejlődési viszonyai között.

A dolgozat anyagául a k. t.-egyetemi törvényszéki orvostani intézet irattára veendő.

Jutalma a Senger-alapból 260 frt.

Határidő: 1900 márczius 31.

IV.

A bölcsészettudományi karéi.

30.

A philosophiából.

Az associatio főbb elméletei a psychologia történetében HUME óta.

Jutalma a Pasquich-alapból 100 frt.

Benyújtás határnapja : 1900. évi márczius hó 31.

31.

A görög philológiából.

„Mennyiben volna Herodianus *Περὶ μνημονεύων λέξεων* című munkájának Lehrs—Lentz-féle szövege a Havniensis Egenolff-féle és a Vidobonensis Ludwich-féle olvasásai alapján javítható?”

Jutalma a Pasquich-alapból 55 frt.

Benyújtás határnapja 1900. évi márczius hó 31.

32.

A finn-ugor nyelvészetből.

A finn-ugor *nk*, *nt*, *mp* hangkapcsolatoknak és megfelelőiknek összeállítása, a szabályos megfeleléstől való eltérések megmagyarázásával.

Jutalma a Pasquich-alapból 55 frt.

Benyújtás határnapja: 1900. évi márczius hó 31.

33.

Magyarország történelméből.

Istvánffy Miklós, Brutus János, Szamosközy István, Forgács Ferencz, Veranchich Antal és Baranyai Decsy János történeti munkáinak ismertetése és bírálata, különös tekintettel forrásaikra és hitelességükre.

Jutalma a Schwartner-alapból 360 frt.

Benyújtás határnapja: 1900. évi márczius hó 31.

34.

A magyar történelemből.

(Másodszor kitűzve.)

A marturina történeti fejlődése az oklevelek alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 105 frt.

Benyújtás határnapja: 1900. évi márczius hó 31.

35.

A középkori egyetemes történelemből.

(Másodszor kitűzve.)

Nagy Gergely pápa Regestrumának elemzése: egyrészt forrás-analytikai tanulmányképen, másrészt a pápa összes levelezéséből s irataiból kiderülő történeti s egyházpolitikai alakulatoknak pragmatikus kifejtése céljából.

Megjegyeztetik, hogy a pályakérdés első helyen említett feladata a Mon. Germ. Hist. részkiadásának szövege és kritikai apparatusa alapján, valamint a N. Archiv für alt. d. Gesch. folyamaiban e részben közrebocsátott vizsgálatoknak gondos értékesítésével oldandó meg.

Jutalma a Pasquich-alapból 105 frt.

Határidő: 1900 márczius 31.

36.

Az újkori egyetemes történelemből.

Az újkor kezdete.

Jutalma a Schwartner-alapból 360 frt.

Benyújtás határnapja 1900. évi márczius hó 31.

37.

Az oklevéltanból.

(Másodszor kitűzve.)

A királyi kanczellária fejlődése, működése és személyzete az Árpádok kihaltától 1342-ig. (Lehetőleg a Budapesten levő levéltári anyag felhasználásával.)

Jutalma az Arenstein-alapból 100 frt.

Határidő: 1900 márczius 31.

38.

A földrajzból.

(Másodszor kitűzve.)

A Magyarországon észlelt földrengések adatainak egybeállítása és tudományos feldolgozása.

Jutalma az Arenstein-alapból 100 frt.

Határidő: 1900. márczius 31.

39.

A matematikából.

Kivántatik a Weierstrass-féle pu -függvény és a vele kapcsolatos ou és zu függvények elméletének egységes szempontból való előadása.

Jutalma: az Arenstein-féle alapból 50 frt.

Benyújtás határnapja: 1900 évi márczius hó 31.

40.

Az embertanból.

Készíttessenek lehető nagy számmal a fejalak középsíkjának stereographikus másolatai az egyetemi embertani intézet koponya-gyűjteményének példányairól; határozottassék meg e

rajzokon a két koponyaszélőnek (sector cerebialis és praecerebralis) nagysága a kurta, közép és hosszú, az alacsony, közép és magas, a keskeny, közép és széles fej-alakokra nézve.

A pályanyertes munka az egyetemi embertani intézet tulajdonába megyen át.

Jutalma a Pasquich-alapból 140 ft.

Benyújtás határnapja: 1900. évi márczius hó 31.

41.

Nyílt pályázat a növénytanból.

Kiváncatlik valamely, a tudományos növénytan körébe tartozó önálló vizsgálat tervezete, melyben úgy a vizsgálandó tárgy, mint a vizsgálat tudományos célja s a vizsgálati módszerek kijelöltessenek.

A tervezetek névaláírással 1899. évi október hó 15-ig az egyetemi irodába nyújtandók be.

A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek tervezete a legjobb, ez vizsgálatait a tudományegyetemi növénytani intézetben végezheti s ezeknek eredményét tudományos értekezés alakjában egybeállítva, 1901. évi márczius 15-ig nyújtja be s jutalmat nyer, ha dolgozata jó.

Jutalma a Margó-alapból 80 ft.

E pályázat módjára nézve, a 4., 5. és 6. alatti szakaszok kivételével, a rendes pályázati szabályok érvényesek.

42.

Nyílt pályázat a természettanból.

Kiváncatlik valamely, az általános természettan körébe tartozó önálló kísérleti vizsgálat tervezete, melyben a vizsgálat tárgya, annak tudományos célja és a cél elérésére szolgálandó módszerek ki vannak jelölve.

A tervezetek névaláírással az 1899. évi október hó 15-éig az egyetemi központi irodába nyújtandók be.

A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek tervezete a legjobb; ez vizsgálatait az egyetem physikai intézetében végezheti.

Kutatásainak eredményeit tudományos értekezés alakjában egybeállítva, 1901. évi márczius hó 15-éig az egyetemi irodába nyújtja be, és jutalmat nyer, ha dolgozata a bírálólat alapján jónak bizonyul be.

Jutalma a Than-féle alaptól 300 ft.

E pályázat módjára nézve a 4., 5. és 6-ik szakasz kivételével a rendes egyetemi pályázatok szabályai érvényesek.

Pályázati szabályok.

1. A 33. szám alatti jutalomtételek kivételével, melyekért bárki versenyezhet, a többiekre csak budapesti tudományegyetemi hallgatók pályázhatnak, és pedig a 4., 6., 11., 13., 16., 21., 23., 24., 26., 28., 29. számúaknál olyanok is, kik a pályakérdés kihirdetésekor még be voltak írva.

2. Az 1., 2. és 3. szám alatti jutalomtételért pályázhatni latin vagy magyar, a 33. szám alattira latin vagy magyar, vagy német, vagy francia, a többiekre egyedül magyar nyelven.

3. A pályairatok 1900 márczius 31-ig az egyetemi központi irodában nyújtandók be. A hol más a benyújtási határidő, az a pályakérdésnél meg van említve. A jutalmak 1900 május 13-án, mint a kir. tud.-egyetem újjáalakítása emlékének ünnepsére kitűzött napon, adatnak ki az egyetem ünnepélyes közlésében. Beadott pályaművek a pályázat elintézése előtt vissza nem adatnak.

4. A pályairatok negyedrébten, tisztán (a 33. szám alatti jutalomra készülők idegen kézzel is) írva, lapszámozva, kötve legyenek.

5. A szerző nevét és állását, illetőleg egyetemi tanszakát tartalmazó pecsétetes levélen ugyanazon jelige álljon, mely a pályamű homlokán olvasható. Álnévű pályaművek nem díjaztatnak.

6. A jutalom a viszonylag legjobb munkának csak azon esetben adatik ki, ha az magábanvéve is díjra méltónak találtatik. Egyszerű fordítások vagy plágiumok a pályázásból kizárva.

7. Rendszerint pályadíjat csak egyes dolgozó nyerhet el, a mennyiben azonban a pályakérdést kitűző kar többek közreműködését is helyénlevőnek találná, a díj ezeknek is kiadatik.

8. A pályairatok a szerzőé maradnak, azok kézíratai az illető kar levéltárában eltétnek.

Budapest, 1899. évi május hó 13-án.

Királyi magyar tud.-egyetemi központi iroda.